

SPECIALE 2022

MÅ JEG GODT SIGE NOGET?

EN KVALITATIV UNDERSØGELSE
AF PLEJEFORÆLDRES EGNE
BØRNS OPLEVELSER.

LEA WESTFALL PEDERSEN

ANSLAG: 166.236

VEJLEDER: LARS UGGERHØJ

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet

Titelblad

Må jeg godt sige noget? - En kvalitativ undersøgelse af plejeforældres egne børns oplevelser.

Aalborg Universitet

Juni 2022

Lea Westfall Pedersen

Kandidat i Socialt arbejde, 4. semester

Studie nummer: 20172987

Gruppenummer: 27

Kandidatspecialet

Opgave

ETCS: 30

Antal sider: 78

Antal anslag: 166.236

Vejleder

Lars Uggerhøj

Forord

Jeg vil først og fremmest rette en stor tak til plejeforældres egne børn, som har deltaget i mine interviews i forbindelse med mit speciale. Det har været nogle inspirerende livsfortællinger, som er forskellige og meget individuelle. Jeg er imponeret over jeres mod til at fortælle jeres personlige oplevelser, som er hele essensen i Specialet. Tak for jeres tid og engagement til at give mig muligheden for at få et indblik i jeres perspektiv på området.

Herudover vil jeg gerne takke min vejleder Lars Uggerhøj for sin tålmodighed og enormt gode faglige sparring i forbindelse med specialet. Det har budt på en masse konstruktiv kritik, humor og interessante faglige pointer, som har bidraget til en god specialeskrivningsproces med et spændende fagligt udbytte.

Til sidst vil jeg gerne takke min respons vejleder Inger Glavind Bo, som er kommet med yderligere konstruktiv kritik og givet et supplerende perspektiv på, hvordan specialet kunne styrkes.

Jeg vil ønske læseren god læselyst og håber dette speciale vil fremme plejeforældrenes egne børns stemme på området.

Lea Westfall Pedersen, juni 2022

Abstract

This master thesis is a qualitative study about foster parents' own children's experience with their everyday life in a foster family and what importance it has for their adult life. There is a lack of research in the field of foster care in a Danish context, even though the placement outside the home has been used for more than three hundred years. Nevertheless, there is a wide social policy interest in making use of earlier and more placements outside the home, which may have an impact on foster parents' own children, which is overlooked in this area. The scientific direction for this master thesis is phenomenological and social constructivism, which is seen through a methodical openness to the field and a conviction that individuals and society are a product of social- and historical processes. The empirical material is produced by semi-structured interviews, which have been used to gain data in terms of foster parents' own children's subjective life narratives. These interviews have been performed online because of the opportunity to quickly build a trustful relationship with the informants. Additionally, the study has an inductive approach, which means the empirical data will be the starting point for the analysis. The theoretical framework in this paper is the interactionist perspective of social work, the systems theory perspective of social work, and Erving Goffman's theory about role-playing and impression management. The systems theory helped to understand the foster family as a social system, which is organized by multiple subsystems. Further, the interactionist perspective of social work has been used to illustrate and explain the relationship-work foster parents' own children do in their upbringing. That involves constructing a good and trustful relationship with the foster children, taking care of them, motivating them through emotional support, and trying to put themselves in the foster child's position. Goffman's theoretical concept has contributed with an explanation of the foster parents' own children's interaction with other people and how they try to manage their impression of themselves. Furthermore, how their role has been developed through social interaction. Based on the empiric data the conclusion is that foster parents' own children have a very different experience with the everyday life in a foster family and their social role is characterized by an expectation that the children are mature, healthy, and have had good upbringing conditions, which make these children overlooked in the system. This can be a problem if the foster parents' own children don't thrive in the foster family. The result of this study is that foster parents' own children are not involved in the political discussion in Denmark and there is a lack of social services for them. Growing up in a foster family gives foster parents' own children a high degree of social skills but has also meant that some of the informants have difficulty dealing with feelings in their adult lives and have a need to be reflective of their childhood.

Indholdsfortegnelse

TITELBLAD.....	1
FORORD.....	2
ABSTRACT	3
KAPITEL 1.....	6
INDLEDNING.....	7
EKSISTERENDE FORSKNING	8
<i>Familiepleje i den historiske og socialpolitiske kontekst i Danmark</i>	<i>8</i>
<i>Hvad karakteriserer plejefamilien</i>	<i>10</i>
<i>Plejefamiliens egne børn</i>	<i>11</i>
PROBLEMFORMULERING.....	13
BEGREBSAFKLARING.....	13
<i>Plejefamilie og Plejeforældrene.....</i>	<i>13</i>
<i>Plejebarn.....</i>	<i>14</i>
<i>Egne børn</i>	<i>14</i>
AFGRÆSNING	15
KAPITEL 2.....	16
VIDENSKABSTEORI	17
FORSKNINGSDESIGN.....	20
<i>Forklaringstype.....</i>	<i>20</i>
<i>Casedesign.....</i>	<i>20</i>
<i>Induktion</i>	<i>21</i>
KAPITEL 3.....	22
METODE	23
<i>Interview – Biografisk narrativ</i>	<i>23</i>
<i>Online-Interview</i>	<i>24</i>
<i>Forskerrolle.....</i>	<i>25</i>
<i>Rekruttering af informanter</i>	<i>25</i>
<i>Etik.....</i>	<i>26</i>
<i>Interviewguide.....</i>	<i>27</i>
<i>Transskribering.....</i>	<i>28</i>
<i>Kvalitetskriterier</i>	<i>28</i>
KAPITEL 4.....	30
TEORI	31
<i>Det systemteoretiske perspektiv i socialt arbejde</i>	<i>31</i>
<i>Det interaktionistisk perspektiv i socialt arbejde.....</i>	<i>33</i>
<i>Erving Goffman: Rollespil</i>	<i>35</i>
<i>Opsamling</i>	<i>38</i>
KAPITEL 5.....	39
ANALYSE	40
<i>Kodning.....</i>	<i>40</i>
<i>Analysestrategi.....</i>	<i>40</i>
<i>Præsentation af informanterne.....</i>	<i>42</i>
<i>Analysedel 1</i>	<i>43</i>
<i>Delkonklusion 1</i>	<i>48</i>
<i>Analysedel 2</i>	<i>49</i>
<i>Delkonklusion 2</i>	<i>68</i>

KAPITEL 6.....	69
KONKLUSION	70
KAPITEL 7.....	72
LITTERATURLISTE.....	73
BILAG	77

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, lavender, and soft pink. In the center of this splash is a large, solid white circle. Inside the circle, the text "Kapitel 1" is written in a clean, black, sans-serif font.

Kapitel 1

Indledning

I Statsministerens nytårstale 2020 lød ordene således: *"Jeg har truffet et valg. Jeg vil altid stå på børnenes side"* (Frederiksen 2020). Dette var især rettet mod udsatte børn og unge i Danmark, hvorfor Statsministeren pointerede at forældrene fik for mange chancer og at vores samfundet måtte træde i karakter, hvilket blandet andet skal ske i form af tidligere anbringelser og med fokus på mere stabilitet (Ibid.). Dette socialpolitiske synspunkt er velkendt i Danmark, da der er blevet gjort brug af anbringelser af børn og unge i over 300 år (Bryderup et al. 2017:20). Anbringelser af udsatte børn og unge er et socialt arbejdermæssigt redskab med henblik på at løse sociale problemer, som opstår ved for eksempel omsorgssvigt ved forældrene. Derfor er det ligeledes relevant og aktuelt at diskutere både kvaliteten, udviklingen og effekten af anbringelserne i forhold til det ønskede formål, fordi anbringelser af børn og unge i Danmark kan være et enormt komplekst emne med forskellige problemstillinger. Historisk set har samfundet helst ville gøre brug af anbringelser i plejefamilier grundet argumentet om, at dette var den mindste afvigelse i forhold til barnet eller den unges oprindelige "naturlige" hjem (Bryderup 2017:30). Den historiske kontekst og de socialpolitiske rammer påvirker derfor det sociale arbejde på dette område i dag. Per Schultz Jørgensen og Morten Ejrnæs påpeger, at anbringelser kan være en mulig løsning, hvis det er nødvendigt, men at forskningen samtidig giver et billede af at en løsning kunne ligeledes være støtte til barnet i hjemmet, som en forbyggende indsats (Jørgensen & Ejrnæs 2021). De pointerer at der i relevante undersøgelser intet belæg er for, at den socialpolitiske målsætning om flere anbringelser, vil føre til mere omsorg og trivsel for de udsatte børn og unge med sociale problemer (Ibid.). Derudover er en anbringelse i familiepleje et større indgreb i en allerede eksisterende familiekonstruktion, hvilket vil have betydning for de forskellige aktører, som indgår heri blandt andet plejeforældre og deres egne børn. Cecilia Vangsgaard, biologisk barn af plejeforældre, udtaler: *"Der bliver gjort meget for de anbragte og udsatte børn, og med rette. Omsorgen for dem skal vi have fokus på, men ikke på bekostning af biologiske børns trivsel"* (Vangsgaard 2016). Overstående citat giver et godt indblik i fokusset, som ligger på det anbragte barn grundet udsathed. Det sociale arbejde forsøger at ændre udsathed ved hjælp sociale tiltag i form anbringelse. Man skal dog samtidig være opmærksom på de biologiske børns trivsel. I beretninger fra egne børn bliver det tydeligt, hvor forskelligartede oplevelser de har med en opvækst, hvor de har været en del af en plejefamilie (Larsen 2008; Sveigaard 2012: Vangsgaard 2016). Maria Sveigaard stiller sig kritisk overfor, hvem der egentlig passer på de biologiske børn og mener det kan have alvorlige konsekvenser for hele familien (Sveigaard 2012:84). Så hvorfor er de biologiske børn overset i forbindelse med en anbringelse i en plejefamilie og hvilken betydning har plejefamilielivet for plejeforældrenes egne børn?

Eksisterende forskning

I det følgende afsnit vil der blive gjort rede for familiepleje i en historisk og socialpolitisk kontekst i Danmark, hvorfor dette kan give en forståelsesramme for specialet. Herudover vil der blive beskrevet, hvilke generelle karaktertræk plejefamilier har og hvilke komplekse problemstillinger, som kan opstå i det sociale arbejde, som plejefamilierne udfører. Til sidst i afsnittet vil der være en præsentation af eksisterende forskning om plejeforældrenes egne børn og deres udfordringer med plejefamilielivet.

Familiepleje i den historiske og socialpolitiske kontekst i Danmark

Den historiske og socialpolitiske kontekst har påvirket både udviklingen og kvalitet af det sociale arbejde i form af anbringelser i familiepleje. Dette område har ændret sig væsentligt gennem tiden og børnesynet er ligeledes ændret markant, hvor børn går fra en passiv rolle til en mere aktiv rolle i form af inddragelse.

Fattigloven i 1708 blev der skrevet at offentligheden burde tage sig af forældreløse børn og dette blev særligt relevant i 1711, da pesten indtræf og overlod et stort antal forældreløse børn i Danmark (Bryderup 2017:20-21). Tidligere var anbringelser primært af børn og unge, som var forsømte af deres forældre eller kriminelle, hvorfor målgruppen har ændret sig gennem tiden og i dag kan det være alle børn og unge, som ikke har de samme udviklingsmuligheder, som deres jævnaldrende (Ibid.:25,85). Anbringelser blev argumenteret med moralske vurderinger i relation til det kristne synspunkt og børnenes anbringelse skulle ses som en form for straf i form af opdragelse ved at komme i en plejefamilie (Ibid.:34,67). I 1700-tallet var det private aktører i form af frivillige velgørende foreninger eller organisationer, som sørgede for at anbringe børnene i plejefamilier indtil værgerådsinstitutionen, der blev oprettet i 1905 og skulle sørge for de statslige anbringelser, men staten havde ikke en interesse i selve opdragelsen (Ibid.:20,23,25,34). Dette forandrede sig da Forsorgsloven i 1933 ændrede på foranstaltningerne i forhold til børn og unge blev tilknyttet den almindelige forsorg og kom til at høre under Socialministeriet, således at det blev samlet i den lokale kommunes administration og blev en del af det sociale udvalg ved navnet Børneværnet (Ibid.:36). I 1976 kom Bistandsloven, som ophævede børneværnet og kompetencerne overgik til kommunerne og i 1993 overtager kommunalbestyrelsen socialudvalgets opgaver, således at amtskommunerne var ansvarlige for rådgivning, godkendelse, tilsyn og plads på tilbuddene (Ibid.:47,53). Derfor gik anbringelser i familiepleje fra at være et privat anliggende til at være en statslig opgave og dermed et medfølgende ansvar. I 1700-tallet og i 1800-tallet varede en anbringelse i familiepleje hele barndommen og forældremyndigheden overgik ifølge børneloven til værgerådet, som kunne

overdrage det videre til private foreninger osv. (Bryderup 2017:24,26,38-39). Dette ændrede sig i 1958, hvor forældremyndigheden ikke længere overgik til det daværende børneværnsudvalg og derfor var de nu forpligtet til at holde forældrene underrettet og holde forbindelsen (Ibid.). I samme periode er der forslag til kortere anbringelser og fokus på samarbejde med familierne i form af frivillige anbringelser (Ibid.:41). Derudover blev familierne i 1960'erne anset for at både kunne være problembære, men med vejledning og støtte kan samtidig være problemløsere (Ibid.:45). Historisk var anbringelser gennemført med tvang og var typisk langvarende, hvorimod i dag hvor man anser det for en forebyggende indsats, hvor forældrene bør inddrages og med fokus på en frivillig anbringelse i plejefamilie. Kravene til plejeforældrene er ligeledes ændret gennem lovgivningen og plejefamilier er i højere grad blevet professionaliseret. Værgerådslovens ændringer i børneloven var med til at præcisere en række forhold omkring plejefamilien vedrørende godkendelsen: Begge ægtefæller skulle være i live, ingen måtte være over 55 år, ikke have flere end tre hjemmeboende børn, plejebarnet skulle have sin egen seng ved familiens eget sovested og så skulle plejebarnet behandles, som deres egne børn (Ibid.:32). Efter 1993 skærpes i kravene til en godkendelse for at blive plejefamilie, hvilket fortsatte i forbindelse med serviceloven i 1998, hvor kravene skærpes yderligere (Ibid.:54,57). I 2006 blev anbringelsesreformen vedtaget, som betød at kommunerne skulle sikre plejeforældrene havde påbegyndt uddannelse i form af et kursus inden de modtager deres første plejebarn, hvor kursets omfang skulle svare til 2-4 dage og indholdet skulle kommunerne selv beslutte (Ibid.:59). I forbindelse med Barnets Reform i 2011 skulle nye plejefamilier uanset type gennem kursusforløbet for at blive godkendt og plejefamilierne var desuden forpligtet til efteruddannelse hvert år (Ibid.:62-63). Grundet Barnets Reform er der sket en professionalisering og opkvalificering af familiepleje i Danmark (Ibid.:66). Det er tydeligt at tidligere var det vigtigt, at plejefamilien gav familielignende opvækstbetingelser, hvilket har ændret sig til at plejefamilien i højere grad er et socialt arbejde, som kræver øget fokus på kvaliteten af arbejdet og krav til plejeforældrenes kompetencer i forhold til arbejdet de skal udføre. Familiepleje er hermed ikke et nyt socialt arbejdmæssigt fænomen for at løse et socialt problem hos børn eller unge. Lovgivningen har hele denne historisk tid insisteret på at anvende familiepleje med begrundelsen om det er her den mindste afvigelse fra barnets oprindelige hjem er (Ibid.:30,67). Det er midlertidig interessant at familiepleje er den mest anvendte anbringelsesform i Danmark, men samtidig er området ikke særlig belyst forskningsmæssig (Bryderup et al. 2017:11). Dette er interessant i forhold til hvor stor en indgriben det er i individernes hverdagsliv og de aktører der vil indgå i plejefamilien.

Hvad karakteriserer plejefamilien

Det anses for værende relevant at inddrage viden om plejefamiliernes generelle karaktertræk i forhold til den videre forståelse af, hvad det vil sige at opleve en opvækst i en plejefamilie i Danmark uanset om individet er et plejebarn og forældrenes egnet barn. Plejefamilierne har en række fællestræk, hvad angår deres samliv, uddannelsesniveau og levestil. Hele 94,6% lever i et parforhold og derudover har 83,1% levet i forholdet i over 16 år, hvilket er velanset da dette er samlivsmæssigt stabilitet (Bryderup et al. 2017:317-318). Lovgivningsmæssigt og historisk set var parforholdet at fortrække og kun i enkelte tilfælde kunne endelige opnå en godkendelse til at få et plejebarn. Plejeforældrenes karaktertræk kan beskrives, som typisk borgere i alderen 50-59 år, etniske danskere og deres religiøse tilhørsforhold er ofte kristendommen, hvorfor de efterfølgende er ateister eller ikke følger en særlig trosretning (Ibid.:319,322-323). Udover deres forholdsvis ens alder, etnicitet og religiøse tilhørsforhold, så er deres boligsituation vellignende hvor 41,1% af plejefamilierne bor udenfor byzonerne og ejer en bolig i form af enten landejendom eller et større hus (Ibid.:321-322). Dette understøttes ligeledes af VIVES nye undersøgelse af nye plejefamilier, hvor de fleste bor i boliger med over 160 m² (VIVE 2021:29). Borgernes uddannelsesmæssige niveau og erfaring i forhold til arbejde med børn og unge er ligeledes vellignende. Næsten halvdelen har mere end 11 års erfaring, som plejefamilie og hele 79,2% har arbejdet med børn og unge tidligere, hvilket kan være i form af dagpleje, skole, SFO, institution, opholdssted osv. (Bryderup et al. 2017:324;328). Det vil sige at plejeforældrene ofte har i en eller anden grad erfaring med håndtering af børn eller unge, hvor der er fokus på udvikling af barnet eller den unge, som i øvrigt er en socialpolitisk målsætning for en anbringelse i en plejefamilie. Plejeforældrene vil ofte enten have en mellemlang videregående uddannelse (43%) eller en erhvervsuddannelse (28%), hvilket gælder både plejemødre og plejefædre (Bryderup et al. 2017:331-332; VIVE 2021:25). Dog er det imidlertid interessant at det overvejende vil være kvinderne, som formelt set er den primære omsorgsperson i familien, hvilket muligvis kan have en sammenhæng med bestemt forventninger til kønsrollerne (Bryderup et al. 2017:330). Derudover får plejefamilierne gennemsnitlig flere børn end den øvrige befolkning, hvorfor 27% har et hjemmeboende barn og 18% har to hjemmeboende børn (Ibid.:320). Det kan derfor konkluderes at en forholdsvis stor andel af plejefamilierne har hjemmeboende børn samtidig med de har anbragte børn, hvilket naturligvis har en betydning for deres egne børn. Dette giver et indblik i omfanget af, hvor mange egne børn dette berører og hermed et argument for, at det er relevant at undersøge egne børns oplevelser i forhold til deres opvækst i en plejefamilie.

Plejefamiliens egne børn

Eksisterende forskning i forhold til plejeforældrenes egne børn er begrænset, fordi der ofte er fokus på det anbragte barn og dens trivsel og udvikling. Bøgerne *"Egne børn – En bog om biologiske børn i familier med plejebørn"* og *"Det usynlige liv – om at vokse op med plejebørn"* har dannet et grundlag for specialets forståelse af, hvad det vil sige at være egne børn i plejefamilie og hvilken betydning dette har for deres opvækst, samt udfordringer i denne forbindelse (Larsen 2008; Sveigaard 2012). Det pointeres eksempelvis ved at en risikofaktor hos plejefamilien kan være at: *"Plejefamilien oplever, at belastningen ved at have plejebørn får konsekvenser for plejefamiliens egne børn"* (Pârja 2013). Citatet påpeger således at der er en risiko for et sammenbrud af plejefamilien grundet at plejeforældrenes egne børn ikke for eksempel trives. Det er ikke ualmindeligt at der sker sammenbrud i plejeforholdet, fordi over en tredjedel ender i sammenbrud, hvilket oftest sker på grund af plejebarnet må forlade plejefamilien i utide, da alle anbringelser i teorien er midlertidige og sigter på en mulig hjemgivelse (Larsen 2008:54). I Norge er den vigtigste grund til overvejelse om at opsigte plejefamiliekontrakten af hensyn til egne børn og i engelske undersøgelser viste det at i nogle tilfælde havde plejelivet en positiv effekt for plejeforældrenes egne børn, men i andre tilfælde negative grundet vanskeligt at dele forældrenes opmærksomhed med anbragte børn og forventninger, som egne børn ikke kunne leve op til (Engen 2017:252). Eksisterende forskning viser at når en familie vælger at blive en plejefamilie vil grænserne for familielivet ikke kunne lukkes på den samme måde grundet åbenhed ikke kun for plejebarnet, men i samme forbindelse for plejebarnets forældre og sociale myndigheder, hvorfor noget af privatlivet i hjemmet går tabt (Höjer 2007:81-82). Herudover viser undersøgelsen, at egne børn er involveret i plejen og tager et stort ansvar over for deres plejesøskende, hvorfor egne børn bør anses for at være selvstændige aktører, der har en betydning for hvordan plejen udføres i plejefamilien (Ibid.:82). Den eksisterende forsknings fokus på egne børns andel i det sociale arbejde er interessant, fordi hvilke forventninger kan man sætte til børn og unge i forhold plejeopgaver efter, at plejefamilien er blevet mere professionaliseret gennem tiden? Og bør egne børn, ligesom deres forældre, også eksempelvis modtage forberedende uddannelse?

To områder der har en betydelig påvirkning for egne børns oplevelse af plejefamilielivet, er den tabte eller ændrede samværs tid med sine forældre og det at være involveret i beslutning om at blive en plejefamilie. Egne børn beretter om, hvordan det er svært at få ene tid med forældrene og det kan ende med at være en konkurrence om forældrenes anerkendelse (Larsen 2008:14,18). Undersøgelser viser det er utrolig vigtigt, at barnet er involveret i beslutningen om at blive plejefamilie og at de bliver informeret gennem hele perioden (Höjer et al. 2013:19). Det påpeges dog af egne børn, at det

kan være svært at forstå beslutningen før plejebarnet er ankommet og en anden udtaler: "*Jeg kunne jo dårligt have noget imod at hjælpe små børn*" (Larsen 2008:23-24). Dette pointerer, hvordan det kan være svært som barn eller ung at være inddraget i en stor beslutning om ændring i ens familiekonstruktion, fordi det kan være svært at forudse konsekvenserne af denne beslutning, samt svært at have noget imod at gøre en god tjeneste. Dette ses samtidig i forbindelse med at egne børn forsøger at normalisere adfærden hos plejebarnet, som måske ikke er normalt og dette kan være en belastning for barnet (Ibid.:38,40). Det hænger i høj grad sammen med at egne børn ofte forsøger at beskytte deres forældre og deres valg i forhold til ønsket om at være en plejefamilie (Twigg & Swan 2007:50). Plejeforældres egne børn kan altså forsøge at fremstille visse ting mere positive end virkeligheden grundet en følelse af at ville beskytte sin forældre og for beslutningen om at være plejefamilie. En undersøgelse viser samtidig, hvordan egne børn har en tendens til at blive tidligere modne grundet en nødvendig håndtering af plejebarnet, som kan have nogle udfordringer (Ibid.:56). Herudover forklares den tidlige modenhed med tabet af forældrenes tid og opmærksomhed, som har betydet at plejeforældrenes egne børn har måttet klare sig selv i højere grad end eventuelle jævnaldrende (Ibid.). Dette underbygges af beretninger fra egne børn i Danmark, hvor de pointerer, at de er mere tolerante, bliver hurtigere voksne end andre børn og de har en lyst til at hjælpe andre (Larsen 2008:90). Deres selvforståelse er i høj grad bundet op på evner de har udviklet gennem deres opvækst i en plejefamilie, men spørgsmålet er om denne robusthed er sund for børnene? Maria Sveigaard pointerer modenheden, som en skjulte forandring fra omgivelserne, der har haft en negativ indvirkning på hende (Sveigaard 2012:25). Dette underbygges af eksisterende forskning, hvor egne børn har brug for at diskutere problemer i forbindelse med plejelivet, men mange er bange for at det vil have konsekvenser for deres forældre og de har en forestilling om, at de ikke må klage over situationerne (Höjer et al. 2013:19). Det fremhæves dog at der er positive aspekter af opvæksten i en plejefamilie for de egne børn i forhold til det at lære at hjælpe andre og oplevelsen af øget selvtillid (Ibid.:10). Plejefamilielivet kan derfor både have en positiv og negativ effekt på egne børns opvækst og deres voksenliv. Men det manglende fokus på målgruppen kan have en betydning for det sociale arbejde, som udføres i plejefamilien, da plejeforældrenes egne børn kan have en stor andel i plejeopgaverne og dermed om anbringelsen er vellykket eller ej.

Problemformulering

Specialets argumentation om aktualitet og relevans for det sociale arbejde bygger på en socialpolitisk interesse for anbringelser udenfor hjemmet, men stadig et manglende fokus på plejeforældrenes egne børn og plejefamilielivets påvirkning på målgruppen. Den manglende forskning omkring betydningen for egne børns trivsel kan muligvis ende med en opbygning af et nyt socialt problem på baggrund af en løsning til et andet socialt problem i det danske samfund. Problemformuleringen lyder derfor således:

”Hvilke oplevelser har plejeforældrenes egne børn med hverdagslivet i en plejefamilie og hvilken betydning har det for deres voksenliv?”

Specialet vil således fokusere på plejeforældrenes egne børns oplevelser i forhold til at have en opvækst i en plejefamilie og hvilken betydning det kan have for egne børn at indgå i en plejefamilie gennem sin barndom. Specialet er interesseret i egne børns narrative fortælling om deres livsverden.

Begrebsafklaring

Dette afsnit er skrevet af hensyn til læseren, når der gøres brug af bestemte betegnelser eller begreber i specialet, som ofte omhandler de individer, som kan indgå eller vil indgå i en plejefamilie. Da specialet omhandler en familiekonstruktion med forskellige aktører, vil det være relevant at indskærpe definitionerne af disse aktører. Dette er med henblik på at skabe en gennemsigtighed i specialet ved at eksplicere, hvilke formuleringer og definitioner, der gøres brug af (Phillips 2015:318).

Plejefamilie og Plejeforældrene

En plejefamilie defineres ved at være en familie, der har et anbragt barn i døgnpleje, hvor barnet bor hos plejefamilien og samtidig kan have samvær med sine biologiske forældre (KL 2009:15). Der findes tre former for plejefamilie i Danmark i dag: Den kommunale plejefamilie, den almindelig plejefamilie og netværksplejefamilie (Bryderup 2017:62). Den kommunale plejefamilie består af plejeforældre, som har særlige kompetencer indenfor området, der vil kunne varetage en større opgave i forhold til barnets udfordringer, hvilket gør de ligeledes kan få mere efteruddannelse og mere supervision (Ibid.:62). Netværksplejefamilie er en familie, der havde en eksisterende relation til barnet før anbringelse og den almindelige plejefamilie har ingen relation til barnet eller særlige kompetencer i forhold til området (Ibid.:63). Når specialet referer til plejeforældrene er det de

forældre, som er blevet godkendt til at være en plejefamilie uanset type. Plejeforældrene skal have en generel godkendelse fra den stedlige kommune, hvor en undersøgelse af familien skal give et resultat om familien er egnet, som plejefamilie for et anbragt barn og denne godkendelse gives kun til den ene plejeforældre (KL 2009:19,21). I serviceloven stilles der krav til, at plejeforældrene deltager i et kursus og er forpligtet til at deltage i supervision foretaget af plejefamiliekonsulent, hvilket har det formål at kvalificerer plejefamilien bedst muligt (Ibid.:29-31).

Plejebarn

I projektet vil der blive henvist til plejebarnet, som er det barn eller ung, som er anbragt hos plejeforældrene og dermed indgår i plejefamilien. Anbringelsen er foretaget på baggrund af plejebarnets manglende mulighed for samme udviklingspotentiale, som jævnaldrende (Kring 2017:85). Da plejebarnet kan være et ældre barn, ung, eller fyldt 18 år vil der stadig blive gjort brug af betegnelsen plejebarnet i dette speciale, hvilket de ofte gør i andre vejledninger (KL 2009:5). Herunder vil der måske være behov for betegnelsen plejebarnets forældre, som naturligvis henviser til de biologiske forældre, som plejebarnet er anbragt fra (Ibid.). Dette skyldes at i nogle plejefamilier er plejebarnets forældre stadig en aktiv del af deres liv i form af for eksempel samvær.

Egne børn

Der vil i projektet blive gjort brug af betegnelsen egne børn i forhold til plejeforældrenes børn, som ikke er anbragt, men er en del af plejefamilien. Betegnelsen egne børn er at fortrække i forhold til biologiske børn og betegnelsen er udvalgt på baggrund af brug fra plejeforældrenes egne børns beretninger, hvorfor grundet en manglende definition er der taget udgangspunkter deri (Larsen 2008). I familieplejehåndbogen af KL gøres der ligeledes brug af denne betegnelse, som specialet har valgt at gøre brug af (KL 2009:24). I forhold til en afgrænsning er der valgt biologiske børn af plejeforældrene, fordi der findes en del forskellige familietyper i dag såsom sammenbragte børn, adoption osv.

Afgræsning

Specialet har grundet ressourcer og tid valgt en afgræsning i forhold til det geografiske område og krav til hvilke informanter, som kan indgå i interviewene. Først og fremmest vil der være en afgrænsning i forhold til at specialet vil være et udtryk for en dansk kontekst og dermed vil det ikke være muligt at kunne opnå viden om internationale- eller kulturelle forskelle på området. Herudover vil der være krav til informanterne, som vil have mulighed for at deltage i interviewene. Informanterne skal være fyldt 18 år, hvorfor de vil have haft mulighed for en refleksion over deres oplevelser, som eget barn i en plejefamilie. De egne børn skal derudover have været hjemmeboende i længere end 2 år med plejebarnet for at kunne have en mere sammenhængen oplevelse af at være en del af plejefamilielivet. Specialet har en nysgerrighed i forhold til egne børns oplevelse og i forlængelse af den fænomenologiske tilgang, hvor åbenhed står helt centralt, vil der ikke være en afgrænsning til om deres oplevelse har været positiv eller negativ. Der er ingen afgrænsning i forhold til informanternes køn, etnicitet, race, uddannelse/beskæftigelse, alder, bopæl osv., fordi der er et ønske om at opnå så forskellige informanter, som overhovedet muligt. Dette kan imidlertid dog diskuteres i hvor høj grad dette kan lade sig gøre på grund af, som tidligere beskrevet i afsnittet om eksisterende forskning, har plejefamilierne typisk en del sociale ligheder og karaktertræk. Det må derfor antages, at der er en risiko for, at egne børn ligeledes vil have nogle af de samme sociale karaktertræk og derved kan det være svært at opnå forskellige typer informanter indenfor området.

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, grey, and pinkish-red. In the center of this splash is a large, solid white circle. Inside the circle, the text 'Kapitel 2' is written in a black, sans-serif font.

Kapitel 2

Videnskabsteori

I det følgende afsnit vil der redegøres for specialets videnskabsteoretiske position, som gør brug af inspiration fra både fænomenologien og socialkonstruktivismen. Specialets inspiration af de to videnskabsteoretiske retninger er udvalgt på baggrund af specialets problemformulering: *"Hvilke oplevelser har plejeforældrenes egne børn med hverdagslivet i en plejefamilie og hvilken betydning har det for deres voksenliv?* Det er begreberne *"plejefamilie"*, *"egne børn"* og *"oplevelse"*, som er relevante og dermed fokuspunkter for undersøgelsen. Der søges en dybdegående viden omkring egne børns subjektive oplevelser af hverdagslivet i en plejefamilie, hvorfor den fænomenologiske metodologiske tilgang anses for værende fuldkommen til at opnå den viden, der søges. Specialet anser plejefamilier og egne børn for at være en social konstruktion, som er skabt gennem historiske- og sociale processer, hvorfor der er foranderlige og dynamiske. Dette betyder, at begrebet egne børn og deres rolle samtidig er foranderlig og dermed skabes på baggrund af sociale- og historiske processer. Specialet vil i høj grad gøre brug af fænomenologien til de metodiske overvejelser og til åbenheden til feltet, men socialkonstruktivismen bliver anvendt til analysen og til at give dynamisk blik på feltet. Det er dog vigtigt at pointerer at specialet ikke følger de videnskabsteoretiske positioner stringent, men at specialet søger inspiration fra disse videnskabsteoretiske tilgange, samt anser dem som værende mere idealtyper.

Anti-essentialisme og anti-realisme er kendetegnene for socialkonstruktivismen, hvor individer og samfundet er et produkt af de sociale- og historiske processer, og viden er aldrig lig med virkeligheden, fordi forskeren altid vil fortolke ud fra et bestemt perspektiv (Rasborg 2018:405). Dette er socialkonstruktivismens ontologi og epistemologi, hvorfor det først og fremmest er relevant at forstå, at samfundet er en social konstruktion. Specialets forståelsesramme har samme udgangspunkt, da plejefamilien og egne børn, som en social konstruktion, der er forandret og udviklet gennem tiden (Jf. eksisterende forskningsafsnittet). Derudover er plejeforældres egne børns rolle i plejefamilien konstrueret gennem de sociale interaktioners samhandling. Epistemologien handler om, at viden, som forskeren producerer, altid er lige så vel socialt konstrueret (Ibid:49). Dette er ligeledes i tråd med socialkonstruktivismens syn på sandhed, hvorfor der ikke findes en objektiv sandhed, men at sandheden er et perspektiv (Ibid.). Det vil altså sige, at den sandhed som kan opnås i specialet, vil være ud fra egne børns perspektiv, hvilket virker oplagt, fordi der ønskes en forståelse af deres subjektive oplevelser. Herudover er der et stort fokus på sprogbrugen, interaktionen og de sociale processer, hvorfor de sociale interaktioner udspiller sig mellem individerne (Ibid.:405-406). Dette er blandt andet afgørende for tilvalget af socialkonstruktivismen, fordi specialet ligeledes

ønsker et fokus på sociale interaktioner mellem egne børn og deres omgivelser. Erving Goffman gør brug af den interaktionistisk konstruktivisme, fordi hans forståelse af individet er at de ikke har en indre kerne, men er et produkt af interaktion samspillet mellem individerne (Rasborg 2018:420). Det kan dog diskuteres, om alt er socialt skabt og intet kommer fra selvets indre. I forlængelse af socialkonstruktivismens fokuspunkter, er sproget en forudsætning for tænkningen og i sig selv er en form for social handling, hvilket er med til at forme virkeligheden (Ibid.). Dette er særlig relevant for specialet, da det vil være interessant at hører, hvordan informanterne fortæller deres livshistorie og hvordan de italesætter forældrenes valg.

Filosoffen Edmund Husserls har udtalt: ”til sagen selv”, hvilket betød, at der burde tages afstand til de abstrakte teoriteserier, men søge at analysere erfaringen, som er for den menneskelige bevidsthed (Rendtorff 2018:261). I Fænomenologien søges der efter individernes livsverden og der bør analyseres på den direkte erfaring gennem førstepersonsperspektivet (Ibid.:262,267). Det er derfor relevant at undersøge individernes subjektive oplevelser og fortællinger i forbindelse med en opvækst som eget barn i en plejefamilie. Et overlap mellem socialkonstruktivismen og fænomenologien er, at livsverden altid er et historisk og samfundsmæssigt fænomen, hvilket betyder det er socialt skabt og ikke noget som findes i individets indre (Kvale & Brinkmann 2015:108). Dette understreges ligeledes af den fænomenologiske ontologi, hvor eksistens går forud for essensen (Rendtorff 2018:268). Den fænomenologiske videnskabsteoretiske tilgang er præget af åbenhed og fordomsfrihed i forhold til at analysere og fortolke den direkte virkelighed (Ibid.:285; Fuglsang et al. 2018:48). Derfor vil informanternes fortællinger stå centralt i undersøgelsen og der søges viden fra individerne, som selv har oplevet hændelsen og dermed kan give en forklaring af deres virkelighed. Her adskiller socialkonstruktivismen sig ved at have troen på, at der findes to virkeligheder – den fysiske virkelighed (naturen) og den sociale virkelighed (samfundet) (Rasborg 2013:406). Derfor skriver specialet sig ind i en idealtipe indenfor socialkonstruktivismen, som er en ontologisk variant af socialkonstruktivismen, fordi den ontologiske variant hævder, at det er selve virkeligheden, der er socialt konstrueret (Ibid.). Det vil således sige, at den sociale virkelighed, der undersøges i specialet, er socialt konstrueret gennem sociale- og historiske processer. I fænomenologien handler forskningsteknikken om indlevelse, dybderefleksion, fortolkning osv., hvilket bruges både i forhold til specialets metodiske- og analytiske tilgang.

Der er desuden forskelle mellem de to videnskabsteoretiske positioner, som specialet er inspireret af. Hvilket ses ved, at fænomenologien undersøger individets erfaringer og livsverden ved brug af en mere konkret beskrivelse, hvor socialkonstruktivismen søger at undersøge processerne, som er med til at konstruerer den sociale virkelighed (Fuglsang et al. 2018:48.49). Herudover kan fænomenologien være med til at give et øjebliksbillede af fænomenet, hvor socialkonstruktivismen derimod vil i højere grad være med til at give et foranderligt blik på fænomenet (Ibid.) Det vil sige, at der er et ønske om at forstå egne børns oplevelser og meninger ud fra en forståelsesramme, som hænger sammen med både sociale- og historiske processer. Deres narrativer fortalt ud fra deres livsverden, vil derfor blive anskuet som værende en del af en specifik kontekst. Til sidst har denne videnskabsteoretiske kombination en betydning for valget af metoden, hvorfor der gøres brug af kvalitative interviews, som i det problemorienterede projektarbejde passer godt med en kombination af socialkonstruktivismen og fænomenologien (Rasborg 2013:431). I forlængelse heraf kunne det have været oplagt med brugen af hermeneutikken, som er fravalgt i specialet. Dette skyldes et ønske om at tage afstand fra hermetikkens fokus på inddragelse af forforståelser og sørge for at eksplicerer dem, samt skabe en fortolkning løbende mellem del og helheden (Højberg 2018;292-293). Fravalget af hermeneutikken skyldes, at der hverken er tidligere faglige erfaringer indenfor området og mangel på forskning, hvilket begrænser specialet i at inddrage forforståelser. Det kan dog diskuteres, hvorvidt det er muligt at sætte sin forforståelse i parentes i forhold til fænomenologien, fordi forskeren ofte vil være påvirket i en eller anden grad eksempelvis gennem uddannelse. Derudover forefindes et paradoks i forhold til kombinationen af de videnskabsteoretiske tilgange, fordi socialkonstruktivismens har et fokus, vis perspektiv, som der tales ud fra, mens fænomenologien mener, at forskeren skal fralægge sig sin egen forforståelse.

Forskningsdesign

I det følgende afsnit vil der redegøres for specialets forskningsdesign: forklaringstype, casedesign og den induktive tilgang, hvilket er med til at skabe en gennemsigtighed i specialet.

Forklaringstype

Nils Gilje og Harald Grimen påpeger, at samfundsforskerens målsætning er at kunne finde en forklaring på det undersøgte sociale fænomen (Gilje & Grimen 2002:122). I dette speciale ønskes en afdækning af plejeforældres egne børns oplevelser med en opvækst i en plejefamilie, samt betydning af denne opvækst på deres hverdagsliv og voksenliv. En forklaring vil bestå af to dele: Explanandum og Explanans – første nævnte henviser til ”det der skal forklares” og sidst nævnte henviser til ”det der forklarer” (Ibid.). Specialet har til ønske at forklare hvordan egne børn oplever en opvækst i en plejefamilie, hvilken betydning dette kan have og herunder hvordan deres rolle konstrueres. Specialet gør derfor brug af en formålsforklaring, som er kendetegnet ved fænomenet, er et tilsigtet resultat af bevidst udførte handlinger (Ibid.:123). Formålsforklaringer hviler på nogle forudsætninger, såsom subjektivitetsprincippet, hvorfor der ikke kan gives en formålsforklaring, uden at have et kendskab til hvordan individet opfatter eller definerer en handlingssituationen (Ibid.:132-133). Dette er et særligt fokuspunkt i specialet, hvorfor det ønskes at undersøges egne børn holdninger og meninger om en opvækst i en plejefamilie. Derudover søges der efter, hvordan egne børn aktivt konstruerer deres rolle i en plejefamilie.

Casedesign

I specialet anvendes casedesign, som forskningsdesignet til undersøgelsen, hvorfor det anses for værende relevant at gå i dybden med feltet og dermed kunne have mulighed for at give et mere nuanceret billede. Et casedesign kan være baseret på personer, geografiske områder, organisationer, events osv. (de Vaus 2013:220). I case-begrebet vil der være en underliggende formodning om, at casen uanset sin unikhed vil være en del af en mere generel sammenhæng eller større population (Antoft & Salomonsen 2007:31). Casestudiet, er derfor med andre ord et mindre udsnit af en større helhed, i en social kontekst. Robert K. Yin udtaler: *”Man kan sige, at et casestudium er en empirisk analyse, der undersøger et samtidigt eller historisk fænomen i en social kontekst, hvor fænomenet udspiller sig”* (Ibid.:32). I ovenstående citat påpeges, hvordan konteksten er relevant, set i forhold til denne forskningsstrategi. Herudover er der et ønske om en dybere viden om et bestemt genstandsfelt, hvilket samtidig er en fordring til at have en mere åben forskningsstrategi. Dette falder i god tråd med specialets videnskabsteoretiske tilgang, fordi fænomenologien handler netop om åbenhed til feltet og

sætte sin forforståelse i parentes (Antoft & Salmonsens 2007:32). Specialet benytter sig af et kvalitativt single casestudium, som er ateoretiske grundet et formål om at generere ny empirisk viden og have en videnskabelig analyse, der tager et afsæt i den empiriske data (Ibid.:34). Dette er valgt på baggrund af manglende forskning på området og et ønske om en metodologisk induktiv tilgang, hvilket uddybes i følgende afsnit. Et argument for anvendelsen af det ateoretiske casestudium kan være, at dette har en relevant overordnet politisk referenceramme (Ibid.:36). Specialets interesse for målgruppens oplevelser er ligeledes udsprunget af den aktuelle politiske målsætning om flere og tidligere anbringelser i Danmark, som beskrevet i problemfeltet.

Induktion

I specialets forskningsstrategi vil der indgå en induktiv tilgang, hvori det indsamlede empiriske data vil stå centralt og være udgangspunktet for analysen. Induktion handler om, at forskningen tager udgangspunkt i et nyt materiale, i dette tilfælde empirisk data i form af enkelt interviews, hvorfor der søges at finde mønster heri (Riis 2005:29). Modsat omhandler deduktion, at forskningen bygges på bestemte teorier, som fordrer til visse hypoteser, der bør forsøges at efterprøves (Ibid.). Grundet den manglende forskning på området kan det svært at danne sig hypoteser på forhånd, og i forhold til problemformuleringen vil det give mening at undersøge feltet med åbenhed uden fordomme. Det er dog vigtigt at pointerer, at i praksis vil forskeren formodentligt veksle mellem den induktive og deduktive tilgang, men i specialet vil der argumenteres for en overvejende induktiv forskningstilgang. Et eksempel herpå vil være, at interviewguiden vil udarbejdes uden teori, men for at sikre relevante spørgsmål for informanterne, tages der udgangspunkt i eksisterende forskning. Fravalget af deduktion skyldes samtidig et ønske om ikke at danne hypoteser på forhånd. Induktion er kendetegnene for kvalitativ forskning, hvor deduktion er kendetegnene for den kvantitative forskning (Boolsen 2015:241). Den induktive tilgang stemmer derfor overens med specialets videnskabsteoretiske position og valg af kvalitativ forskning i form af et casestudie.

Specialets forklaringstype er en formålsforklaring, som forsøger at forklarer egne børns konstruktion af deres rolle i plejefamilien og samtidig afdække deres subjektive oplevelser i forhold til en opvækst i en plejefamilie. Forskningsdesignet for specialet er derfor kvalitativ forskning i form af et single casestudie, hvor der gøres brug af den ateoretiske type. Hertil anvendes en overvejende induktiv tilgang, som er i tråd med den fænomenologiske videnskabsteoretiske position.

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, grey, and pinkish-red. In the center of this splash is a large, solid white circle. Inside the circle, the text 'Kapitel 3' is written in a black, sans-serif font.

Kapitel 3

Metode

I dette afsnit vil specialets metodologiske overvejelser blive præsenteret og rede gjort for, samt give en vurdering af specialets kvalitetskriterier til sidst. De to videnskabsteoretiske positioner, fænomenologien og socialkonstruktivismen, har haft en betydning for det metodologiske valg i specialet. Interview anses for at være den rette metode, da der er mulighed for at opnå en åben tilgang til informanternes fortælling om deres livsverden i form af deres oplevelser fra en opvækst i en plejefamilie.

Interview – Biografisk narrativ

I forbindelse med problemformuleringen er der valgt interview, som metode grundet overbevisninger om at dette vil være bedst mulighed for at opnå den ønskede data for specialet. Det kan være en fordel at spørge individerne selv, hvis det handler om deres opfattelse af den sociale verden, som de indgår i, hvilket i fænomenologien kaldes for førstepersonsperspektivet (Riis 2005:99). Hertil vil det være et semi-struktureret narrativt interview med fokus på informanternes subjektive oplevelser, som egne børn i en plejefamilie. Det struktureret element er en smule modstridende med den fænomenologiske forudsætningsløse tilgang, men det skyldes en sikring af data, som kan sammenlignes i analysen og bidrage til at besvare specialets problemformulering. I det narrative interview er der fokus på fortællingerne fra informanterne, hvorfor disse kan opstå spontant eller fremkaldt af interviewspørgsmålene (Kvale & Brinkmann 2015:209). Intervieweren kan være med til at sørge for at strukturerer begivenhederne således at der samles et billede af en mere sammenhængen historie (Ibid.:210). Et narrativ interview kan have det formål at fremhæve informantens livshistorie ud fra individets eget perspektiv, hvilket er kaldet et biografisk narrativ interview (ibid.:211). Dette giver informanterne en god mulighed for at definere, hvad de finder relevant og vigtigt for deres opvækst i en plejefamilie, samt hvilke episoder der er særlige betydningsfuld for dem. Det er derfor vigtigt at sørge for det er informanten, som taler mest muligt, fordi dette kan fremhæve subjektiviteten og lade det gennemsyre interviewet (Antoft & Thomsen 2005:158). Selvom den biografiske narrative metode hænger godt sammen med den fænomenologiske videnskabsteoretiske position, taler den ligeledes ind i den socialkonstruktivistiske videnskabsteoretisk position, da informanternes livsfortællinger er socialt konstrueret, hvorfor deres hverdagsliv og den fortalte historie er opstået gennem sociale interaktioner (Ibid.). En biografisk narrativ fortælling indeholder både et startpunkt, endepunkt, vendepunkt, dilemmaer, hændelser/begivenheder (Ibid.:158-159). I specialet vil deres livsfortælling have et startpunkt, når plejebarnet ankommer til familien og børnene hermed bliver egne børn. Det er dog særligt vigtigt at i forbindelse med afdækningen af den subjektive oplevelse at have fokus på

den kontekst, som individet befinder sig i (Antoft & Thomsen 2005:161). Der vil derfor i specialet være fokus på den historiske- og samfundsmæssige kontekst, hvorfor nogle af informanter vil måske i retrospektiv have haft en anderledes oplevelse med at være eget barn i en plejefamilie, da der har været en både historisk- og socialpolitisk udvikling gennem tiderne. Et eksempel kan være at det først i 2006 bliver besluttet at plejeforældrene i forbindelse til at blive godkendt skal have gennemført et grundkursus i at være plejefamilie (Jf. eksisterende forskningsafsnittet).

Online-Interview

Der er valgt at gøre brug af online interviews i specialet på grund af en vurdering af flere fordele end ulemper i forhold til ansigt-til-ansigt interviews. Fordelene består i at der ikke er et behov for at finde et specifikt fysisk mødested for interviewet og det kan udføres i hjemmet, hvor informanten føler sig komfortabel, det gør interviewet mere tidmæssigt fleksibelt og herudover kan man opnå et brede geografisk område (Lo lacono et al. 2016:7-8). Hertil bør det pointeres at gennem tidligere erfaring under uddannelsen har det været givende at anvende online interviews til forskning grundet nemmere rekruttering af informant, da dette ikke er så tidskrævende for informanterne (Ibid.:8). Tid og sted får derfor ikke så stor en betydning for interviewet. Online-interviews kan være med til at etablerer en hurtigere relation til informanten end ansigt-til-ansigt interviews, fordi der er mulighed for e-mail kontakt før selve interviewsituationen (Ibid.:10). Herudover påpeges det at intimiteten kan gå tabt grundet tekniske vanskeligheder, men relationen kan hurtigt genetableres (Ibid.). En ulempe ved online-interviews er den manglende nonverbale datagenerering i form af ansigtsudtryk og kropssproget, men gennem videooptagelse er det muligt at opnå nogle af de nonverbale signaler, samt vigtigt forskeren lytter omhyggeligt til informantens stemme og har fokus på de nonverbale signaler (Ibid.:12-13). Det er derfor vigtigt at have fokus på at skabe øjenkontakt gennem kameraet og være opmærksom på at både informanten og forskeren ikke kan se det fulde kropssprog. En fordel ved de online-interviews er, at informanterne er mere tilbøjelige til at være åbne grundet valget af miljøet for interviewet, hvorfor forskeren kan opnå et indblik i informantens livsverden grundet deres valg om tøj og miljø (Ibid.:11;14). Det er dog i et begrænset omfang, hvilket vil være mere tilgængeligt gennem ansigt-til-ansigt interview. Interviewet opbevares online og dermed en risiko for hacking, hvorfor dataene bør være gemt på en adgangskodebeskyttet computer og kun være tilgængeligt for involveret partner i specialet (Ibid.:15). Herudover bør forskeren være opmærksom på, at Microsoft Teams er eget af en tredjepart, hvorfor informering om dette er relevant i den informeret samtykkeerklæring (Bilag 1; Lo lacono et al. 2016:16).

Forskerrolle

En interviewsituation er en særlig samtale, fordi forskeren har til hensigt at frembringe subjektiv viden, holdninger og vurderinger fra informanten om det givne emne relateret til problemformuleringen (Riis 2013:99). Det er derfor ikke på lige fod med en hverdags samtale, hvor begge individer interagerer med sine subjektive holdninger skiftevis, hvorfor det i en interviewsituation er vigtigt, at forskeren er lyttende og ikke forsøger at påvirke informantens svar. Det er forskerens rolle at stille spørgsmål og registrerer svarene, men forskeren må forsøge at undgå at udtrykke egne holdninger eller meninger om feltet (Ibid.). Derudover skal forskeren opbygge en relation til informanten for at skabe en god interaktion. I relationen er det særligt relevant at skabe tillid og tryghed, hvorfor informanterne føler, at de er relevante for undersøgelsen og dette skaber samtidig mulighed for at kunne fortælle om svære emner eller historier (Ibid.:101). Forskeren kan påtage sig forskellige positioner eller roller i forhold til en interviewsituation, hvorfor i dette speciale er det valgt at være *undersøgeren*, fordi undersøgeren ikke vil stille sig tilfreds med blot en registrering af de subjektive holdninger, men samtidig ønsker at stille uddybende spørgsmål, der normalt ikke ville blive stillet af fremmede (Kvale & Brinkmann 2015:133). Dette gøres for at sørge for at et nuanceret og detaljeret dybdegående billede af informantens livsverden. Dette hænger godt sammen med den fænomenologiske videnskabsteoretiske position, hvor forskeren bør være åben og være imødekommende over for informanten (Heinskou 2017:105). Marie Heinskou pointerer herudover, at det kan være produktivt at afgive definitionsmagten og stille generelle spørgsmål med fokus på beskrivelser fra informanterne (Ibid.:115,120-121). En vigtig pointe hos fænomenologien er at forskeren bør sætte sin forforståelse i parentes (Epoché) for at undersøge feltet åbent, men at forforståelsen kan på den anden side være med til at sørge for det er interessant for det sociale arbejdes felt (Ibid.:107). Det samme argument gøres der brug af i dette speciale, fordi den eksisterende forskning har været med til at sikre, at dette var relevant for det sociale arbejdes område, men metodologisk ønskes det i interviewsituationen, at interviewereren ikke kommer med fordomme på forhånd, som vil påvirke informanternes besvarelse og være styrende for interviewet.

Rekruttering af informanter

Specialet vil gøre brug af online netværker for at opsøge informanterne, hvilket for eksempel vil være at gøre brug af Facebook grupper, som henvender sig til plejefamilier og et Facebook opslag.

Herudover er der blevet gjort brug af en gatekeeper, som selv er eget barn af plejeforældre og dermed har et kendskab til feltet og andre netværker, hvor der kunne være andre mulige informanter, som vil kunne deltage i undersøgelsen. Det er her igennem specialet har fået kontakt til sine i alt syv

informanter, som lever op til kravene for deltagelsen (Jf. afgrænsningsafsnittet). Det er først og fremmest informanterne, der har frivilligt meldt sig til deltagelse i undersøgelsen og herudover er der udvalgt informanter på baggrund af deres forskellige alder, køn, bopæl/opvækst bopæl, beskæftigelse osv. Dette gøres for at opnå forskellige typer informanter og dermed en øget mulighed for repræsentation af populationen. Rekruttering af informanter gennem online netværker kan både have positive og negative konsekvenser for undersøgelsen. En ulempe kan for eksempel være at nogle informanter aldersmæssigt ikke vil være tilgængelige, da det for en ældre generation kan have svært ved at omfavne den nye teknologi (Lo lacono et al. 2016:9). Det kan måske have en betydning for hvilke informanter, som kan være mulige at rekrutterer til undersøgelsen. Dog er en fordel ved online rekruttering at det er muligt at opnå en bred søgning i forhold til det geografiske område i Danmark. Dette anses for relevant for specialet, da der ønskes at opnå et så nuanceret billede af målgruppens oplevelser, som overhovedet muligt. Herudover er det vigtigt at forhold sig til, at nogle individer er mere tilbøjelige til at deltage i interviews end andre og dermed kan dette påvirke den viden om målgruppens oplevelser, som opnås i denne undersøgelse.

Etik

Det er vigtigt at foretage etiske overvejelser i forhold til sin undersøgelse både for informanterne, der deltager, men også for det videnskabelige produkt, der udformes heraf. Det påpeges, at forskeren bør overveje om forskningsprojektet lever op til god videnskabelig standard, hvorfor der vil i et af de nedstående afsnit blive diskuteret specialets kvalitetskriterier (Brinkmann 2015:466). En anden etisk overvejelse er i forhold til at sørge for at tage hensyn til informanterne, som deltager i denne undersøgelse og behandle deres personoplysninger fortroligt (Ibid.). Derfor er alle informanter i specialet anonymiseret ved brug af andre navne i undersøgelsen og en sikring af man ikke kan identificere personerne ved andre oplysninger. Det er ligeledes vigtigt at indhente samtykke for informanterne før deres deltagelse og sørge for at pointere tydeligt at deres deltagelse er frivillig (Ibid.). I specialet er det valgt at anvende et skriftligt informeret samtykke, hvor det gøres klart at det er frivillig deltagelse, informanterne er ikke forpligtet til at besvare alle spørgsmål, at interviewet vil blive optaget osv. (Bilag 1; Kvale & Brinkmann 2015:116). Det er samtidig vigtigt at gøre klart, at informanterne til hver en tid kan trække sig og genhøre interviewet i tilfælde af de fortryder en udtalelse (Ibid.). Da specialet gør brug af informanter over 18 år, undgås det svære spørgsmål i forhold til, hvem der bør give samtykket forældre eller børnene selv (Kvale & Brinkmann 2015:116.). En anden svær etisk overvejelse har været relateret til spørgsmålet om, hvorvidt informanterne bør forberedes på undersøgelsens spørgsmål, som for eksempel at se interviewspørgsmålene på forhånd.

Det kan på den ene side gøre informanterne bliver ledt mod specifikke svar, men modsat bør informanterne vide formålet med undersøgelsens og dens omdrejningspunkter (Ibid.:116-117). Det er derfor valgt at informere om formålet og den overordnet opdeling af interviewet (Bilag 2), men informanterne får ikke spørgsmålene på forhånd, da der ønskes at kunne stille spørgsmål og høre deres fortællinger uden om interviewguiden. Forskerens rolle kan have en stor betydning for kvaliteten af datagenereringen og de etiske beslutninger, der træffes under den kvalitative forskning (Kvale & Brinkmann 2015:119-120). Forskeren bør derfor bruge sin erfaring og sensitivitet til at observere, stille spørgsmål og kunne være lyttende over for informanterne, hvor forskeren bør undgå at udtrykke egne værdiholdninger og mulige fordomme, da dette vil påvirke informanternes svar (Brinkmann 2015:478). Dette er ligeledes en etisk overvejelse i forhold til at være åben over for informanternes livfortælling og sørge for de føler sig fortroligt med at kunne fortælle svære og nemme emner. Til sidst bør forskeren være opmærksom på sin fremstilling af informanternes fortællinger i form af loyalitet overfor de mundtlige udsagn og hvor bredt informanternes udsagn kan analyseres (Kvale & Brinkmann 2015:108).

Interviewguide

I gennemførelsen af et interview er interviewguiden især vigtig i forhold til at kunne holde en struktur på samtalen og sørge for de ønskede emner og konkrete spørgsmål indgår heri (Kvale & Brinkmann 2015:185). Grundet inspirationen fra den fænomenologiske videnskabsteori og et ønske om en narrativ fortælling, så vil interviewguiden være et redskab til at sørge for relevante emner i forhold til den eksisterende viden bliver berørt. Men samtidig at interviewguiden ikke er gældende og derfor kan informanterne tale åbent om de emner, som de finder særlig relevant. I specialet gøres der brug af et narrativt perspektiv, hvilket betyder at forskeren bør give informanterne frihed og tid til at gengive deres livsfortælling med centrale historier og fortællinger (Ibid.186), hvorfor der i interviewguiden er spørgsmål, som for eksempel *"Kan du måske fortælle nogle historier eller episoder fra din opvækst?"* (Bilag 2). Interviewguiden er bygget op af forskellige spørgsmålstyper, hvorfor formuleringen afhænger af problemformuleringen og formålet med spørgsmålet (Riis 2005:125-126). I starten af interviewguiden stilles der spørgsmål af en mere faktuel karakter for at sørge for at informanten føler sig tryk ved situationen. Der bruges ofte indledende spørgsmål, som for eksempel *"Kan du måske fortælle lidt om, da I bliver en plejefamilie?"* (Bilag 2) og herefter vil der stilles opfølgende spørgsmål med henblik på at få en uddybning af det indledende spørgsmål og skabe konkrete og subjektive eksempler (Kvale & Brinkmann 2015:190). Herudover gøres der brug af et indirekte spørgsmål, som henviser direkte til andres holdning, men i stedet for kommer

informanten til at svare indirekte på informantens egen holdning (Kvale & Brinkmann 2015:190-191). Et eksempel herpå er: ”Hvis dine venner skulle beskrive, hvordan din opvækst har været anderledes end deres, hvad tror du så de ville fremhæve?” (Bilag 2). Disse forskellige spørgsmålstyper sikrer en dynamisk interviewsamtale og at få afdækket problemformuleringens formål fra forskellige vinkler, samt skabe en fyldestgørende livsfortælling af informanterne.

Transskribering

I specialet er blevet foretaget interviews i forbindelse med empiri indsamling, hvorfor disse bør transskriberes. Transskription er kendetegnet ved at forsøge at omdanne det talte til et skriftligt produkt og nogle informationer, der er givet i interviewsituationen, vil gå tabt, som for eksempel kropssproget (Kvale & Brinkmann 2015:238; Tanggaard & Brinkmann 2015:43). Her vil det online-interview dog være en fordel, da det er en videooptagelse af selve interviewet og dermed er der mulighed for at gense situationen. Der ønskes i specialet at transskribere interviewet, så tæt på det talte sprog, som overhovedet muligt, hvilket skyldes dels den fænomenologiske tilgang om at være åbne. Samtidig er dette i tråd med den socialkonstruktivistiske tilgang, hvor sproget spiller en stor rolle. Derfor må det antages at informanternes sprog i interviewet ligeledes er en social handling og forskeren bør ikke ændre i sproget med hensyn til at transskriberer interviewsamtalen. Der vil være fokus på at sørge for at transskribere kort tid efter interviewene mens det huskes og følge instruktionerne i forhold til, hvordan transskriptionen bør være (Tanggaard & Brinkmann 2015:43). Dette indebærer for eksempel at angive, hvem der taler, angiv hvis der ændres i tonefaldet med f.eks. (tone: vred), angiv hvis der er latter f.eks. (Latter) eller pause f.eks. (...) (Ibid.). Dog bør det pointeres at ord, som for eksempel ”øh” vil udeblive fra transskriptionen, fordi det ikke anses for værende relevant i informanternes udtalelser. Derudover bør forskeren være opmærksom på, hvordan informantens udtalelser fremstilles på skrift grundet det talte sprog ofte, kan være usammenhængende (Kvale & Brinkmann 2015: 246-247).

Kvalitetskriterier

I det følgende afsnit vil der diskuteres specialets kvalitetskriterier, som indebærer specialets reliabilitet, validitet og generaliserbarhed. Eftersom specialet tager udgangspunkt i henholdsvis den socialkonstruktivistiske og fænomenologiske videnskabsteoretiske tilgang ønskes der ikke at findes en objektiv sandhed, men derimod at afdække dele af den sociale virkelighed og de subjektive livsverdner (Jf. videnskabsteoriafsnittet). Den videnskabsteoretiske inspiration i specialet og de metodiske valg har påvirkning på, hvad der forstås ved videnskabelig kvalitet (Monrad & Olesen

2018:299). Det kan for eksempel være, at specialet ikke søger at generalisere til en hel population, fordi det metodiske valg i højere grad søger at nå individernes individuelle oplevelser i forbindelse med en opvækst, som en del af en plejefamilie. Validitet handler om gyldighed, så undersøges det, som der ønskes at undersøges (Monrad & Olesen 2018:300). I forhold til validitet i specialet vurderes den for værende forholdsvis høj grundet forskellige indikator, som for eksempel grundige refleksioner omkring forskningsfeltet og de metodiske valg for at opnå den gyldige viden, der er nødvendig for at kunne besvare specialets problemformulering. Herudover har projektet styrket validiteten ved at sørge for at lave en klar begrebsdefinition og afgræsning i forhold til, hvilket felt og målgruppe, der undersøges, som skaber en gennemsigtighed i specialet. Derudover har problemfeltet i specialet bidrage til en styrkelse af validiteten grundet brug af eksisterende forskning til at have et indblik i, hvordan fænomenet er undersøgt førhen. Til sidst er validiteten blevet forøget ved en afprøvning af interviewspørgsmålene gennem en pilot-test for at sikre informanterne forstår spørgsmålene og at alle har mulighed for at svare uanset informantens forudsætninger (Riis 2005:124). Reliabiliteten er derimod lav i dette speciale grunde dens kvalitative udgangspunkt, fordi det vil være svært at genskabe dataene, da de er påvirket af konteksten og den enkelte informant. Reliabilitet handler om pålidelighed, så kan man nå frem til samme resultat igen (Monrad & Olesen 2018:301). Det er tydeligt at konteksten vil påvirke informanternes besvarelse i denne undersøgelse, fordi nogle af informanterne går gennem en bearbejdelsesproces i forhold til deres opvækst, hvorfor det om fem år kunne betyde, at de havde ændre nogle af deres besvarelsen. Hertil kan det svært at opnå samme resultater grundet det semistrukturerede interview, hvor der er foretaget improviserende og opfølgende spørgsmål til informanten, som ikke indgår i interviewguiden. Herudover er det relevant at diskutere generaliserbarhed i specialet, hvorfor statistisk generaliserbarhed ikke er opnåeligt, men derimod analytisk generaliserbarhed (Brinkmann & Tanggaard 2015:14). Analytisk generaliserbarhed er defineret ved generaliseringen sker gennem en proces, hvor enkelte forskningsdata kan sammenkædes med teoretiske pointer eller sammenligner med andre cases (Antoft & Salomonsen 2007:49). I dette speciale er der både fundet en del ligheder i forhold til eksisterende forskning, hvilket tyder på at de empiriske data ikke er enestående. Herudover sammenlignes egen børn i analysen med søskende til syge familiemedlemmer, hvorfor egen børns problemstilling med at blive overset kan perspektiveres til en anden case på et andet område. Herudover kan teoretiske begreber, som for eksempel "*indtryksstyring*" sammenkædes med egne børns møde med omgivelserne. Det er derfor muligt for specialet at opnå analytisk generaliserbarhed.

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, grey, and pinkish-red. In the center of this splash is a large, solid white circle. The text 'Kapitel 4' is written in a black, sans-serif font inside this circle.

Kapitel 4

Teori

I det følgende afsnit vil specialets teorier blive præsenteret og der vil blive argumenteret for valget af de forskellige teorier, samt hvad de hver især bidrager med i forhold til besvarelsen af problemformuleringen. De valgte teorier og perspektiver er: det systemteoretiske perspektiv, det interaktionistisk perspektiv og Erving Goffman's teori om roller. Disse teorier er udvalgt på baggrund af de empiriske fund i forbindelse med datagenereringen, hvor det for eksempel er det sociale arbejde, som er fremtrædende. Herudover giver de muligheden for at analysere empirien på både mikro- og mesoniveau.

Det systemteoretiske perspektiv i socialt arbejde

Overordnet handler det systemteoretiske perspektiv om, at individerne interagerer med hinanden indenfor rammerne af sociale systemer og dermed er perspektivet fokuseret på de strukturelle rammer, som individet agerer indenfor (Hutchinson & Oltedal 2019:318). I det sociale arbejde indenfor dette perspektiv er det interessant det samspil eller den dynamik, som foregår mellem individerne og det miljø, som de lever i for eksempel: familie, lokalsamfundet, sociale fællesskaber osv. (Ibid.:257). Dette perspektiv betoner kompleksiteten og er fokuseret på de processer, som påvirkes af systemerne og deres indbyrdes samspil (Ibid.:258,292).

Det systemteoretiske perspektiv på det sociale arbejde hjælper med at forstå det i en den kontekst og sammenhæng, som det sker i (Hutchinson & Oltedal 2019:257). Så først og fremmest er det relevant at forstå, hvad et system kan være og hvad det består af. Et socialt system er en gruppe af mindre enheder, som tilsammen vil danne en helhed, der kan blive brudt, hvis der opstår ændringer i en eller flere enheder vil det have en indflydelse på en eller flere strukturer i systemet (Ibid.:258). I dette speciale vil det være familien eller mere præcist plejefamilien, som er et socialt system, hvorfor de enkelte enheder eller delsystemer kan være for eksempel "eget barn". Helhedsbilledet er hermed en central del af det systemteoretiske perspektiv og i stedet for at fokuserer på individet skal det ses i relation til de systemer de indgår i, fordi en situation består af flere dele (Ibid.). Disse menneskelige systemer udvikles gennem og opretholdes via kommunikationen (Ibid.:264). Herudover er særlig konteksten relevant for dette perspektiv, fordi uden konteksten kan de være svært at analyserer det sociale, fordi det er påvirket af for eksempel kultursammenhængen (Ibid.:259). Dette betyder at et familiesystem i Danmark kan være anderledes fra et familiesystem i et andet land, fordi det er en anden kontekst med andre normer og kulturelle forventninger. Teoriens fokus er derfor på individet i dets kontekst og der er interesse for, hvordan samfundet præger individet (Ibid.:263). Det

systemteoretiske perspektiv er overbevist om, at der bør ventes med at gribe ind i systemet til der er fundet en løsning grundet en tankegang om, at ubalancen vil ordne sig selv og genfinde sin balance, samt en frygt for at forværre situationen (Hutchinson & Oltedal 2019:263). I dette perspektiv er det socialarbejderens rolle at bidrage til en ændring for borgeren, men ligesom et puslespil forsøger man at placere brikkerne, så det hele falder på plads. Derfor er det først, når borgeren har accepteret ændringen og tilpasset den i sin situation, at det er klart om ændringen fungerer efter sin hensigt eller ej (Ibid.:259-260). Sociale problemer må forstås, som værende opstået grundet individet ikke har tilpasset sig samfundets normer, men derimod nægter sin plads i hierarkiet af over- og underordning (Ibid.).

Familiesystemet i det systemteoretiske perspektiv

Den generelle systemteori blev en fælles teori inden for forskellige fagområder og handler om, hvordan de forskellige dele spiller sammen med hinanden og hermed skaber en helhed (Hutchinson & Oltedal 2019:277). Teorien havde den fordel at kunne undgå reduktionisme, hvilket betyder at der alene ses på en del af noget og hvor der ikke er blik for sammenhæng (Ibid.). Eksempelvis vil den generelle systemteori have fokus på flere dele af individets situation og hverdag, sådan at socialarbejderen kan vurdere, hvilket indsats, som vil være oplagt for at ændre borgerens situation. I den generelle systemteori hersker begreber: *Helhed*, *Transaktion*, *Homøostase*, *Hierarki*, *Ækvifinalitet* og *Feedback*. Helhed referer til at tænke sammensat dele af en helhed i et system, som tidligere benævnt og transaktion referer til en handlingssekvens, hvor der bliver overført eller udvekslet for eksempel viden (Ibid.:277-278). Homøostase (ligevægtstilstand) handler om at opretholde en balance i systemet og begrebet hierarki handler om at der kan være hierarkiske relationer til hinanden i et system (Ibid.). Ækvifinalitet betoner, hvordan at systemerne er målrettede, men at man kan nå målene ud fra forskellige udgangspunkter og gennem forskellige processer (Ibid.:279). Her er tanken, at det er muligt at nå målet ud fra forskellige tiltag eller ændringer i systemet. Det sidste begreb feedback handler om at give en enten en positiv eller negativ tilbagemelding på ligevægten eller ændringen i systemet, hvilket kan lede processen i et system i forskellige retninger (Ibid.:279-280). Disse begreber anses for at være relevante for at kunne analysere det sociale arbejde i en plejefamilie i et systemteoretisk perspektiv. Når der arbejdedes med familier, så er det særligt relevant at arbejde med hele systemet, fordi medlemmerne i systemet kommunikerer og påvirker hinanden konstant (Ibid.:280). I det systemteoretiske perspektiv er det vigtigt, at socialarbejderens ideal er at veksle mellem interesse og respekt for de forskellige medlemmers synspunkter for at skabe neutralitet (Ibid.:281). Det er derfor vigtigt at socialarbejderen

skaber et helhedsbillede af familiesituationen, hvor der er fokus på de forskellige dele i familien, altså familiens medlemmer. I den praktiske tilgang til det sociale arbejde i dette perspektiv er det relevant at fjerne opmærksomheden fra den konkrete person, men i stedet for have fokus på sondring mellem person og systemet (Hutchinson & Olte dal 2019:293). Samfundet og konteksten påvirker individet og kan gøre, at de får en bestemt social rolle, som er et sæt normer for, hvordan de opgaver, som hører til en bestemt social position skal varetages (Ibid.:294). En social rolle er derfor en dynamisk side af position (Ibid.). Det kunne være interessant at forstå egne børn i en social rolle, som "*socialt arbejde*" uden det nødvendigvis er defineret sådan i samfundet. Hvis socialarbejderen ser familiesystemet udefra, så det bør det beskrives i mindre delsystemer, som for eksempel forældre og børn, hvorfor disse delsystemer gensidigt påvirker hinanden (Ibid.:297). I dette speciale er det særlig relevant med en opdeling af disse delsystemer i familiesystemet, fordi her vil ligeledes indgå egne børn, plejebørn og adopterede børn. Derfor vil dette perspektiv på det sociale arbejde bidrage med både individ- og samfundsorienteret fokus og med en holistisk tilgang. Det vil være muligt at forstå individet i den kontekst, som det lever i, hvilket for specialets vedkommen vil være en dansk kontekst, hvor både social politik og tidsaspektet kan spille en rolle i forhold til egne børns oplevelse af plejefamilielivet og dets påvirkning på egne børns hverdagsliv. Et kritikpunkt kan dog være at det systemteoretiske perspektiv er for ambitiøs, fordi tanken er, at der kan dannes et overblik over hele individets situation (Ibid.: 316).

Det interaktionistisk perspektiv i socialt arbejde

I det interaktionistisk perspektiv er der særlig fokus på individerne eller subjektets oplevelse, interaktioner og sociale samhandlen i hverdagen (Hutchinson & Olte dal 2019:141-142). Perspektivet trækker tråde fra fænomenologien om individernes livsverden og førstepersonperspektivet (Jf. videnskabsteoriafsnittet). Det er derfor det relationelle, kommunikationen og hvordan menneskers forståelser bliver skabt i det sociale samspil (Hutchinson & Olte dal 2019:141-142). Dette perspektiv skal bidrage med ligesom det systemteoretiske perspektiv at forstå, hvordan egne børn i en plejefamilie udfører "*socialt arbejde*".

Der vil i specialet være fokus på de fem centrale områder, som udgør arbejdsprincipperne for det interaktionistisk perspektiv i det sociale arbejde (Hutchinson & Olte dal 2019:123). Det første arbejdsprincip omhandler situationsdefinition: i det interaktionistisk perspektiv er det centralt at forsøge at finde frem til det enkelte menneskes tolkning af en given situation, hvorfor det er vigtigt at være bevidst om at andre kan opfatte situationen anderledes end os selv (Ibid.:124). Thomas-

teoremet udtaler konsekvensen af situationsdefinitionen er: *"Når mennesket definerer en situation som virkelig, så er den virkelig i sine konsekvenser"* (Hutchinson & Oltedal 2019:124.). Det er først, når socialarbejderen og borgeren ikke er på bølgelængde, at det bliver tydeliggjort, at situationen kan opfattes forskelligt (Ibid:125). Derfor er det særligt vigtigt for det interaktionistisk sociale arbejde at aktørerne får en fælles situationsdefinition således at der arbejdes mod en løsning, som begge parter er indforstået med. Et udgangspunkt for det interaktionistisk perspektiv er, at den verden, som individerne befinder sig i, er socialt konstrueret (Ibid.:126). Dette udgangspunkt relaterer sig til specialets videnskabsteoretiske ståsted, hvorfor socialkonstruktivismen ligeledes antyder at alt er socialt konstrueret gennem samfundsmæssige- og historiske processer (Jf. videnskabsteoriafsnittet). Det næste arbejdsprincip er respekt for den andens tolkning: individet vil hele tiden forsøge at fortolke andre, men det er vigtigt at pointere, at individet aldrig kan vide mere om den anden end den anden ved om sig selv (Hutchinson & Oltedal 2019:126). Her er begrebet *"sympathic knowledge"* særlig relevant, fordi det betyder, at man kan sætte sig ind i en andens sted ved at forsøge at vise forståelse og medfølelse for den anden og dennes situation (Ibid.). Synspunktet er derfor at borgeren er ekspert i eget liv og socialarbejderen skal forsøge at forstå borgeren og dens situation gennem udvikling af en relation. Løgstrup påpeger, at tillid er vigtigt for individet, fordi uden det kan den menneskelige verden bryde sammen og individer vil oftere gøre opmærksom på, hvis der er mistillid til nogen kontra, hvis individet har tillid til nogen (Ibid.:127-128). Det er derfor særligt vigtigt at socialarbejderen kan udvikle og opretholde en god og tillidsfuld relation til borgeren, samt sørge for at vise respekt for borgerens opfattelse af dens situation. Det tredje arbejdsprincip omhandler subjekt-subjekt-relationen og her- og nu-situationen med fokus på mestring. Borgeren og socialarbejderen er med til at konstruere subjekt-subjekt-relationen i mødet med hinanden og gennem det samspil der foregår imellem individerne (Ibid.:131). Foruden dette og opbygningen af relationen er der fokus på den situation disse individer mødes i. Socialarbejderen vil ofte ikke være interesseret i borgerens fortid, undtagen, hvis det har en direkte betydning for det sociale arbejde, som skal ændre det sociale problem. Derimod bør der være et fokus på her- og nu-situationen for borgeren (Ibid.:132). Herudover bør socialarbejderen være målrettet i forhold til at skabe en ændring for borgerens sociale problemer, hvorfor målene skal aftales med borgeren igennem dialogen (Ibid.). For at opnå disse mål skal socialarbejderen bidrage med: *"motivering i form af verbal og emotionel støtte og kognitiv opmuntring"* (Ibid.:133). Dette illustrerer, socialarbejderens aktive rolle i forhold til at sørge for, at borgeren kan mestre sit eget liv og opnå forandringsmålene, som er aftalt af begge parter gennem dialogen. Det fjerde arbejdsprincip omhandler mestring og relationsudvikling: menneskets søgen

efter mening relaterer sig til behovet for følelsen af menneskeliggværd og værdighed (Hutchinson & Oltedal 2019:129). Derfor er det vigtigt, at socialarbejderen gør brug af motiverende samtaler, som skal skabe refleksion hos borgeren og forsat have fokus på relationsudviklingen (Ibid.:130). Det sidste arbejdsprincip i det interaktionistisk perspektiv handler om forhandlingsorden og arbejdsrelationen. Relationen mellem socialarbejderen og borgeren vokser gennem samarbejdet og det sociale møde, som skaber en interaktion mellem disse parter (Ibid.:134). I det interaktionistisk perspektiv er der fokus på at udvikle en positiv samarbejdsrelation med borgeren, som forhandles gennem interaktionerne i det sociale møde, hvilket er en forudsætning for at kunne yde hjælp (Ibid.). Det vil sige relationen mellem socialarbejderen og borgeren er centralt for overhovedet at kunne løse de sociale problemer: ” [...] *relationen er det virkemiddel, som bruges til at nå målet*” (Ibid.). Det relationelle arbejde bliver derfor et redskab i det sociale arbejde i forhold til at opnå borgerens mål med indsatserne. I relationen er det vigtigt at have en fælles situationsdefinition, en ”*working agreement*”, så parterne får en ”*working relation*”, som er grundlag for det videre arbejde (Ibid.:135). Derfor bør socialarbejderen prøve at forstå borgerens selvopfattelse og sociale identitet, hvorfor en forhandling i den sociale samhandel er centralt (Ibid.). Arbejdsrelationen skabes og opretholdes i det sociale møde og gennem interaktionerne mellem parterne.

Dette perspektiv giver mulighed for at forstå egne børns relation til plejebarnet i forhold til at udøve socialt arbejde eller tage sig af plejebarnet, som en søskende. Det kan belyse tilgangen, som der gøres brug af i plejefamilierne i forhold til at sørge for, at det anbragte barn, får en god opvækst og udvikler sig i en positiv retning. Det interaktionistisk perspektiv vil derfor, sammen med det systemteoretiske perspektiv, gøre det muligt at forstå det sociale arbejde i en plejefamilie både på gruppe- og individniveau. Grundet det interaktionistisk perspektivs manglende eller tabte blik for, at to-persons relationen foregår i en institutionel sammenhæng, ulige magtforhold og makro-perspektivets indflydelse vil det være værdifuldt at gøre brug af andre perspektiver, som kan belyse den indfaldsvinkel (Hutchinson & Oltedal 2019:139). Dog argumenteres det for, at dette perspektiv er særligt relevant på baggrund af den enormt høje grad af relationsudvikling og interaktionsniveau i plejefamilien generelt.

Erving Goffman: Rollespil

I forlængelse af det interaktionistisk perspektiv vil der i følgende afsnit blive præsenteret Erving Goffmans teori om hverdagslivets rollespil. Goffman var betaget af mikro-dynamikker og hans udgangspunkt var fænomenologisk, mikro-funktionalistisk, situationelt og symbolsk interaktionistisk

(Kristiansen 2014: 200-201; Goffman 2014:27). Teoriens omdrejningspunkt er det sociale møde, hvor ansigt-til-ansigt samhandlingerne foregår (Goffman 2014:20). Denne teori bidrager med begrebsapparat, som gør det muligt at forstå og analysere de sociale interaktioner i plejefamilierne og egen børns rolle.

Optræden og roller

Goffman bruger en teatermetafor for det sociale møde, hvorfor individet spiller en rolle, som udviser et indtryk til publikum (Goffman 2014:67). Teatermetaforen handler om at individet opbygger sin fortælling eller fremfører sin optræden på scenen: "*hvordan et menneske præsenterer sig selv og sine handlinger over for andre*" (Ibid.:19-20). Denne teori vil bidrage til at forstå egne børns rolle og fremstillingen af den i samhandlingen med andre. Der vil i forskellige situationer være forskellige forventninger og selvet er derfor et resultat af den forhandlingsproces, der udspiller sig mellem en optrædende, der præsenterer et ansigt, og et publikum, der modtager og reagerer på denne selvpræsentation (Kristiansen 2014: 208,221). Mennesker opfattes, som væren *den optrædende* og indgår i et hold, hvorfor et *hold* er en gruppe individer der samarbejder om at fremføre rutiner (Goffman 2014:17,22). Disse arenaer, hvor individerne opfører deres optræden, kaldes for scenen (frontstage) og bagscenen (backstage), hvor frontstage er, hvor individet optræder foran publikummet og backstage er, der hvor individet trækker sig tilbage og forbereder sin optræden (Ibid.:22). Individets optræden er præget af idealisering, hvilket vil sige at individet gerne vil give et bedre indtryk end den reelle virkelighed og hjælper med at fjerne pinlige forhold (Ibid.:22,81). Goffman bruger et eksempel herpå med midaldrende husmødre, som i smug gør brug af billige erstatningsprodukter i stedet for eksempel smør, for at opretholde en høj kvalitet, men samtidig spare tid og penge (Ibid.:87). Individerne vil gerne skabe et godt selvbillede og derfor kan visse ting være skjult for publikummet for at bevare det. En vigtig del af optræden er individets *facade*, hvilket består af attituder, fremtoning og udsmykning, som der bruges bevist eller ej for at opbygge et bestemt selvbillede (Kristiansen 2014:204). Individets selvbilledet afhænger derfor af sin fremstilling overfor publikummet. Facaden kan blive en kollektiv repræsentation, hvis individet indtager en etableret social rolle, hvilket vil sige der allerede hører en bestemt facade hertil (Goffman 2014:75). Derved er den rolle individet indtager defineret på forhånd og andre vil have forventninger til, hvordan denne rolle bør spilles. Den sociale facade kan blive institutionaliseret, hvorfor abstrakte stereotyper opstår. Goffman påpeger, at rollerne kan være foranderlige, men de vil typisk gøre brug af allerede eksisterende facader selvom facaden kan være ny for den specifikke rolle (Goffman 2014:75). Det

kunne derfor tænkes at egne børn i plejefamilier har en allerede eksisterende facade og der er bestemte forventninger til deres optræden i de sociale møder.

Indtryksstyring

Når individet praksisser indtryksstyring forsøger individet at påvirke publikums definition af situationen, hvilket vil sige at forsøge at kontrollere det indtryk andre får af individet (Goffman 2014:20). Dette gør individet for at undgå episoder og den forlegenhed, som følger med, hvorfor det er nødvendigt, at individet besidder egenskaber til at kunne redde forestillingen (Ibid.:230). En "episode" er en forstyrrelse af optræden, som kan være enten utilsigtet gestus, ubejlelig indtrængen, bommert og scener (Ibid.). Individet gør brug af indtryksstyring for at undgå disse episoder på scenen og derfor kan individet gøre brug af forskellige strategier. Forsvarsstrategier handler om dramaturgisk loyalitet, dramaturgisk disciplin og dramaturgisk varsomhed. *Dramaturgisk loyalitet* handler om ikke forråde holdets hemmelighed og dette gøres ved at leve sig ind i rollen uden at lyde falsk overfor publikum, samt udvikle en stærk egen-gruppesolidaritet på holdet, hvorfor en anden teknik heri kan være at udskifte publikummet jævnligt (Ibid.:231-233). *Dramaturgisk disciplin* er at individet kan være tilstrækkeligt distanceret fra sin optræden således, at den kan håndtere uforudsete episoder, der kan indtræffe og et veldisciplineret individ kan spille sin rolle uden, at der opstår bommerter eller den utilsigtede gestus (Ibid.:233-234). Herudover udviser individet diskretion og dækker over holdkammeraters upassende adfærd, men samtidig passer sin egen rolle, hvorfor det særligt handler om at kunne styre sig ansigtsudtryk og stemmebetoning (Ibid.). *Dramaturgisk varsomhed* kræver forsigtighed, fremsyn og kunne forberede sig på det uforudset, hvilket eksempelvis kunne udfolde sig ved at individet varsomt vælger sit publikum, som ikke volder de store problemer (Ibid.:235-236). En anden teknik heri kan være at have kortere forestillinger grundet en sandsynligvis lavere chance for at pinlige hændelser vil kunne opstå. Derudover forberede optræden ved at have en fast dagsorden med klar aftale om, hvem der gør hvad, samt have et fuldt manuskript og en indøvet rutine, fordi herved kan individet forudse publikummets reaktion (Ibid.:237,243). Goffman belyser ligeledes beskyttelsesstrategier, hvor publikummet forsøger at hjælpe med at redde forestilling og det derfor ikke kun er individet, som optræder, der kan påvirke situationen (Ibid.:244). Det er dog forsvarsstrategierne der vurderes særlig relevant for analyse af egne børns samhandling med andre mennesker og deres reaktioner.

Opsamling

Goffmans analytiske begreber anses for værende relevante for specialet med det formål at kunne besvare problemformuleringen ved at forstå egne børns rolle i plejefamilien, de rolleforventninger, som hører hertil og deres sociale møde med omgivelserne. Goffman bidrager med et fokuseret blik på de sociale mikro-dynamikker, som foregår i individernes møde med hinanden og hvordan individets selv både bliver konstrueret socialt og er foranderligt (Kristiansen 2014:200). Teorien giver mulighed for at dykke ned i individets identitetsskabelse og have et individorienteret fokus. Dette er teoriens styrke, men også dens svaghed, da den ikke tager særlig meget højde for de strukturelle rammer og historiske perspektiver. Specialets samspil med det systemteoretiske perspektiv er interessant, fordi her tages der netop højde for den kontekst, som individet handler i. Dette hænger godt sammen med specialets videnskabsteoretiske ståsted, da fænomenologien er optaget af individernes livsverden, mens socialkonstruktivismen pointerer, at samfundet og individet er et produkt af de sociale- og historiske processer (Jf. videnskabsteoriafsnittet). Disse tre valgte perspektiver og teorier bidrager med hver deres synspunkter og indfaldsvinkler på casen. Det interaktionistisk perspektiv bidrager med at forstå, hvordan egne børns varetagelse af plejebarnet og relationsudvikling med dem kan forstås, som at udføre "*socialt arbejde*". Det systemteoretiske perspektiv kan derimod bidrage med en forklaring af, hvordan man kan forstå plejefamilien, som et system og hvilken kontekst det sociale arbejde foregår i. Til sidst vil Goffmans teori, som benævnt tidligere, bidrage med fokus på roller, interaktioner og reaktionerne fra omgivelserne eller i hans ordforråd *publikummet*. Disse perspektiver og teorier er relevante at bruge i sammenhæng med hinanden for at kunne forklare flere forskellige aspekter af egen børns oplevelser med at leve i plejefamilie og påvirkningen på deres hverdagsliv.

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, grey, and pinkish-red. In the center of this splash is a large, solid white circle. Inside the circle, the text "Kapitel 5" is written in a black, sans-serif font.

Kapitel 5

Analyse

I dette afsnit vil specialets analyse blive præsenteret, hvorfor det indeholder et afsnit om kodningsprocessen, analysestrategien og præsentation af informanterne. Herefter vil analysedel 1 give et deskriptiv indblik i egne børns oplevelser med plejefamilielivet, mens analysedel 2 vil forsøge at forklare og diskutere områder, som har en betydning for egne børns hverdagsliv og efterfølgende voksenliv.

Kodning

Begrebet ”kodning” henviser til den proces, hvor forskeren reducerer sin data, så det opdeles i mere afgrænsede kategorier, der sikrer specialets empiriske- og teoretiske formål på baggrund af specialets problemformulering (Kristiansen 2015:484). Specialet gør brug af en datastyret kodningsproces grundet det fænomenologiske udgangspunkt, hvor åbenhed er særlig vigtigt, og den overvejende induktive tilgang, som har været styrende for specialet (Ibid.:485). Det betyder derfor, at koderne udvikles gennem det indhentede datamateriale i forhold af transskriptioner, hvorfor dette anses som en fordel, da det giver mulighed for nye eller oversete pointer til analysen. Kodningen er en del af den analytiske proces, hvor datamaterialet gennemgås for at skabe et overblik over variationerne, såvel som lighederne i informanternes udsagn (Ibid.:485-486). Der er valgt i specialet at gøre brug af Nvivo, fordi det gør kodningsprocessen mere overskuelig og giver mulighed for at opdele koderne, så de kan tilgås enkeltvis. Der vil først og fremmest gennemføres en ”grov-kodning”, hvor de forskellige datamaterialer vil gennemgås systematisk med fokus på at udvælge særlige citater. Herefter vil der foretages en mere fokuseret kodning, hvor disse koder bevæger sig fra deskriptive koder til koder, der kan forstås på et teoretisk niveau (Kristiansen 2015:486; Kvale & Brinkmann 2015:262). Dette kan ende i en ”coding on” proces, fordi koderne bliver gennemgået og herefter dannes nye koder på baggrund af de eksisterende koder (Kristiansen 2015:486).

Analysestrategi

En analysestrategi er en plan for, hvordan analysearbejdet bør forløbe og udformningen af denne strategi må indeholde eksplicite valg, hvor man forholder sig til specialets forskningsspørgsmål, teoretiske begreber og datasæt (Olesen 2018:146). Analysen kan gribes forskelligt an og derfor er det vigtigt at lave en plan, som sikrer problemformuleringen bliver besvaret undervejs. Dette gøres ved, at analysen både er dækkende i forhold til at de enkelte dele, men ligeledes ved at danne et ”nyt” samlet billede. Eksempelvis indeholder analysen de enkeltes oplevelser, men samtidig dannes et samlet billede af egne børns oplevelser, deres rolle og det sociale arbejde i plejefamilierne (Ibid.:145-147). I forhold til analysen, så er der et ønske om at skabe en progression gennem specialet og derfor

vil den første analysedel være beskrivende, hvorfor den anden analysedel vil i højere grad være forklarende og diskuterende. Derfor er analysestrategien, at den første analysedel skal være deskriptiv og den anden analysedel skal være eksplorativ, hvorfor teorien og empirien vil blive sammenflettet gennem analysearbejdet (Olesen 2018:146,150). Grundet specialets videnskabsteoretiske ståsted vil analysestrategien være præget af en ateoretisk og teorifortolkende strategi, fordi det er vigtigt at indfange individets perspektiv ved at tage udgangspunkt i empirien, men samtidig gør brug af teorien til at kunne forklare for eksempel forventningerne til egen børn i plejefamilien (Ibid.:152-153). Dette følger ligeledes specialets case ideal, hvor fremgangsmåden har været det ateoretiske casestudium (Jf. forskningsdesignsafsnittet). Analysen er præget af både den fænomenologiske og interaktionistisk orienteret strategi, fordi der dels er fokus på medlemmernes indbyrdes handlinger og der vil blive analyseret på førstepersonsperspektivet fra egne børn (Ibid.:161). Helt overordnet er det en tematisk analyse grundet det induktive udgangspunkt, som specialet har, hvorfor udsagnene er inddelt efter tematikker, så denne Grounded Theory fremgangsmåde er præget af, at det er et forskningsområde, som ikke er særlig udforsket (Ibid.:173) Derfor vil der argumenteres for at være åbenhed i analysen, som er igennem metoden, kodningen osv. Dog bør det pointeres, at selvom forskeren vil tilgå feltet eller analysen forudsætningsløst, så vil forskeren på forhånd ofte vide, at visse emner vil forekomme med stor sandsynlighed (Ibid.:178). Det vil altid kunne diskuteres, hvorvidt det kan lykkes at gå helt åbent til et felt, fordi forskerens baggrund, vil præge dens udvælgelse af teorier, interviewspørgsmål osv. Det bør derfor gøres klart at der er i specialet er en overvejende induktiv tilgang og i analysen vil der være en større grad af selektiv udvælgelse.

Præsentation af informanterne

Sandra er 33 år, er uddannet socialrådgiver og bor med sin mand og deres tre børn. Hun har en adopteret lillesøster, biologisk lillebror og har flere plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre i 2006, hvor hun var 18 år. Hendes mor er uddannet pædagog og hendes far har chefstilling.

Nadja er 22 år, studerer til pædagog og bor med sin kæreste. Hun har en biologisk storebror, biologisk storesøster og har flere plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre i 2011, hvor hun var 12 år. Hendes mor er uddannet indenfor EDB og hendes far tog niende klasse, hvorefter han kom i lære.

Karoline er 24 år, studerer filosofi og bor med sin kæreste. Hun har to biologiske halvbrødre og har flere plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre for første gang i 2008, hvor hun var 10 år. Hendes mor er uddannet pædagog og hendes far er snedker.

Freja er 29 år, uddannet sociolog og tidligst arbejdet, som projektkoordinator i en NGO, samt bor med sin kæreste. Hun har en biologisk bror, adopteret tidligere plejebroder og har haft flere plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre i 2000, hvor hun var 6 år. Hendes forældre er begge uddannet specialpædagoger.

Liv er 23 år, studerer til lærer og bor sammen med sine venner fra højskolen. Hun har to biologiske storebrødre og har flere plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre i 2004, hvor hun var 5 år. Hendes forældre er begge uddannet pædagoger.

Lærke er 22 år, studerer psykologi og bor sammen med sin kæreste. Hun har 5 biologiske søskende og har to plejesøskende. Hendes forældre blev plejeforældre i 2009, hvor hun var 9 år. Hendes mor er uddannet pædagog og hendes far er lærer i en specialafdeling.

Mike er 24 år og studerer elektronik og It. Han har en biologisk lillebror, biologisk storebror og har flere plejesøskende. Hans forældre blev plejeforældre omkring 2005, hvor han var 8 år. Hans forældre er begge to uddannet pædagoger, som har beskæftiget sig med specialgrupper.

Analysedel 1

I denne analysedel vil der være et deskriptivt udgangspunkt, hvilket vil give et indblik i egne børns oplevelser af hverdagslivet med en opvækst, som en del af en plejefamilie. Der vil være fokus på, hvordan egne børn oplever en ændring i familiesystemet og hvad der kendetegnende for plejefamilielivet fra deres perspektiv.

Plejefamilien – et socialt system

I det systemteoretiske perspektiv er homøostase ligevægtstilstanden, som betyder at opretholde en balance i systemet og hvis der er ubalance i systemet, dannes sociale problemer (Jf. teoriafsnittet; Hutchinson & Oltedal 2019:330). Ifølge teorien er det særlig vigtigt, når man arbejder med en gruppe mennesker eller en familie, at være opmærksom på hele systemet og medlemmerne heri (Ibid.). Derfor vil plejefamilien blive anset, som værende et socialt system med mindre delsystemer, som består af plejeforældre, plejebørn og egne børn, hvorfor i nogle af familiekonstellationerne kan der tilføjes adopterede børn eller halvsøskende. Det er relevant at få et helhedsbillede af plejefamiliens familiesystem, fordi det kan være med til at reducere kompleksiteten. Informanterne har forskellige opfattelser af, hvordan det sociale system ændres i forbindelse med en anbringelse i deres eksisterende familiesystem, som har sin egen homøostase. Der kan være forskellige ting, som kan have en indvirkning på ligevægtstilstanden, som kan indebære for eksempel samspillet eller kommunikationen mellem delsystemerne. Derfor er relationen mellem plejebørnene og egne børn særlig relevant for en opretholdes af homøostasen, hvilket har været tilfældet hos de fleste informanter. Dog har Freja, Mike og Nadja oplevet et sammenbrud i familien grundet et plejebarn, som har været en for stor opgave for familien i forhold til det relationelle arbejde, som skulle udføres til plejebarnet (Mike 2022; Freja 2022; Nadja 2022). Ifølge eksisterende forskning er et sammenbrud i familiesystemet ikke ualmindeligt indenfor plejefamilier, fordi plejebarnet ofte må falde familien på grund af hjemgivelse til biologiske forældre til plejebarnet (Larsen 2008:54). Nadja har oplevet to plejebørn, som har måtte forlade familien, hvorfor den ene var en for stor opgave for familien og den anden skyldes en vunden retssag af den biologiske mor til plejebarnet: ” *Men hende pige vi havde, som hvor moren vandt retssagen. Den var svær, fordi at man havde fået en særlig sådan bånd til hende. [...] Men det var... det var ja en lidt en blandet følelse. Fordi det var lidt en lettelse ved den ene og lidt en sorg ved den anden.* ” (Nadja 2022). Nadja oplever følelsen af sorg i forbindelse med et plejebarn, som vender hjem til sin biologiske mor, hvilket er en form for feedback på en ændring i familiesystemet. Det interessant er, at hendes feedback på disse sammenbrud er meget forskelligt, fordi det ene plejebarn er en lettelse, fordi familiesystemet var i ubalance grundet en for stor

plejeopgave. Det andet plejebarn udviklede en sorg i familiesystemet grundet ufrivillig hjemsendelse og en nær relation til plejebarnet, hvorfor deres balance opretholdes ved at få nye plejebørn i plejefamilien. Delsystemernes samspil gav anledning til to forskellige feedbacks, fordi Nadja ikke trives med det ene plejebarn, men omvendt i høj grad trives med det andet plejebarn. Sandra og Karoline har en anden oplevelse, da de ikke føler, at der har været den store ændring i deres familie efter plejebarnet ankommer, hvilket skyldes deres ligevægtstilstand ændres ikke til en anden (Sandra 2022; Karoline 2022). Karoline beskriver det, som meget naturligt og forklarer:

”Men altså når vi har kørt forældremøder eller et eller andet, så er det jo bare været en af dem, der skulle med. Og Jeg tror altså jeg synes at jeg mindes at der har været en enkelt gang, hvor de begge to var med, og at det var en forfærdeligt halv time for mig og sidde der i midten af dem begge to, ikke (Latter). Altså uha det skulle jeg godt nok ikke bede om. Det havde vi aldrig gjort [...]” (Karoline 2022).

Karoline har været vant til, at hendes forældre ikke kunne deltage begge to i for eksempel forældremøder og derfor har hun ikke oplevet en særlig stor ændring i hendes familiesystem i forhold til andre. Så det har derfor en betydning for familiesystemet, hvordan delsystemerne kommunikerede før plejebarnets ankomst. Herudover spiller konteksten og alderen en rolle i forhold til familiesystemets balance, fordi Liv pointerer, at hun ikke kan huske en tid før plejebarnet og det derfor bliver sammenlignet med oplevelsen, som med hendes biologiske bror (Liv 2022). Freja har dog en anden oplevelse, fordi hun føler der skete et brud på hendes tryghed og noget blev taget fra hende på en eller anden måde i forbindelse med plejebarnet ankommer i deres familiesystem (Freja 2022). Mike og Lærke føler der sker en ændring i forhold til manglende kvalitetstid med sine forældre (Mike 2022; Lærke 2022). Som tidligere benævnt kan det have en negativ indvirkning at skulle dele forældrenes opmærksomhed med det anbragte barn (Engen 2017:252). Lærke påpeger ligeledes, at der skulle tages noget mere hensyn til plejebarnet (Lærke 2022), hvorfor dette kan skabe en ubalance i familiesystemet grundet de hierarkiske relationer mellem delsystemerne, muligvis ændres i systemet. Hvis det antages, at egne børn førhen var første prioritet og deres behov var vigtigste, så vil der ske en ubalance i forhold til en ændring, hvor der er i høj grad brug for at tilsidesætte egne behov fremfor plejebarnets. Det vil sige familiesystemet får en ny homøostase, hvor plejebarnets behov kommer først og der ændres på de sociale roller hierarkisk. Mike pointerer, at det har meget at sige, hvilket plejebarn, som ankommer til familien (Mike 2022), hvorfor konteksten bliver særligt

interessant. Et eksempel herpå er alderen for egne børn og plejebørnene, hvilket flere af informanterne påpeger: ” [...] jeg har været privilegeret i at det først er sket så sent i mit liv.” (Sandra 2022) og ” [...] så har vi godt nok også haft mange issues, fordi der ligger så tæt aldersmæssigt.” (Liv 2022). Alle informanterne benævner i en eller anden grad, at alderen spiller en rolle for, hvordan det opleves at være eget barn i en plejefamilie og det har en indflydelse på balancen i systemet.

Plejefamilielivet – gennem egne børns oplevelser

Først og fremmest er det relevant at forstå, hvordan egne børn oplever hverdagslivet i en plejefamilie og hvilke kendetegn, som er særligt for denne familie konstellation. De plejefamilier, egne børn er opvokset i, byder på en del forskellige familiekonstellationer, hvor halvsøskende, biologiske søskende, adopterede søskende og plejesøskende kan indgå. Det kan dog diskuteres i det senmoderne samfund om dette ikke er en gældende ting for familierne generelt uanset plejefamilie eller ej, fordi de er ofte præget af mangfoldige konstellationer (Dalsgaard & Meldgaard 2018;145). Det er dog ikke kun familiekonstellationen, som er mangfoldig, men også familiemedlemmerne: ”Ja, jeg føler lidt min opvækst er meget præget af mange forskellige mennesker.” (Nadja 2022). Nadja pointerer mangfoldigheden i familien og hvordan det har præget hendes opvækst, som en del af en plejefamilie. Herudover står de familiære relationer central i informanternes fortællinger, hvorfor Sandra benævner, at de altid har været enormt tætte i familien (Sandra 2022). Nogle af informanterne påpeger at skabelsen af en relation til plejesøskende kan ske hurtigt og det er forskelligt, hvordan informanterne opfatter situationen. Ifølge Nadja var det første møde med plejebørnene meget specielt: ”Altså det var skørt det der med at de sad oppe på vores værelse og at vi ikke havde relation til dem og jeg synes det var mærkeligt at der lige pludselig var to igen inde i ens hus man ikke anede hvem var. (Nadja 2022). Egne børn skal derfor forholde sig til ny ankommende plejebørn eller et plejebarn i deres familie og den situation opleves, som sagt forskelligt. Lærke udtaler: ”Så stod mor og far med hende på armen og kigger i vinduet, da jeg kommer hjem. Jeg kan bare huske jeg tænkte: ”Hun passer bare”. Hun passer bare ind, hun ser så glad ud.” (Lærke 2022). Ifølge Lærke var det en mere naturlig situation, hvor hendes oplevelse er mere positiv og der sker en hurtig dannelse af en god relation. Alle informanterne har et godt forhold til deres forældre, men tre af informanterne påpeger, at de har oplevet, at de er blevet forkælet mere end andre jævnaldrende: ”altså vi er virkelig vokset op alle fire altså som møgforkælet. Alt er blevet serveret og altså jeg kan sådan dårligt nok huske, at der var krav om at vi skulle selv skulle dække bord og rydde af og sådan noget.” (Sandra 2022) og ”ja altså bare sådan nogle altså bittesmå ting. Jeg tror, engang, hvor jeg gik på gymnasiet, så skrev jeg hjem til mor: ”er der mere banankage” og så går der en time, så skriver hun: ”det er der nu” (Lærke 2022).

Sandra og Lærke har oplevet en særlig forkælelse, som andre børn muligvis ikke oplever, hvorfor Karoline underbygger dette ved at fortælle hun har været ufattelig forkælet, hvilket kan spores tilbage til forældrenes barndom, hvor de har oplevet knap så gode kår (Karoline 2022). Udover de nære og gode relationer i familien, så for findes der en følelse af omsorg i form af en god opvækst hos nogle af informanterne. Liv pointerer, at hendes opvækst har været præget af et *"varmt hjem"* og Sandra uddyber: *"Det er jo en kæmpe, kæmpe gave og være en del af en familie, hvor vi har formået at skabe et sammenhold på tværs af alle mulige aldre og alle mulige skøre konstellationer [...]"* (Sandra 2022). Nogle af de ord, som bliver brugt i forhold til opvæksten, er netop et *"varmt"* hjem og sammenhold, hvorfor denne familieform muligvis er kendetagenet ved at favne bredere og have en sammenholdsfølelse i forbindelse med deres forældres arbejde. Dette ville kunne forklares ved hjælp af Goffmans begreb om et *"hold"*, som den optrædende spiller rollespillet sammen med, hvorfor plejesøskende pludseligt bliver en del af holdet, hvilket skaber en ændring. Samtidig er der brug for holdet spiller sammen og har loyalitet overfor hinanden, når de agerer på frontstage (Jf. teori afsnittet). Dette er Nadja et godt eksempel på, fordi når hun skal præsentere sin familie for publikummet betegner hun plejebørnene, som *"vores"* frem for hendes forældres plejebørn: *"jeg tror at til den dag i dag siger jeg stadigvæk vores plejebørn, når jeg snakker om mine forældres plejebørn."* (Nadja 2022). Dette illustrerer, hvordan arbejdet og familielivet flyder sammen, hvilket derfor kan være svært at adskille for egne børn og vil blive diskuteret i analysedel 2.

Et centralt kendetegn hos plejefamilielivet er, ud fra egne børns fortællinger, at deres familier er blevet ved med at have små børn, hvilket afviger fra deres vennekredse. Karoline oplever hendes forældre har haft små i en længere periode:

"Det var nok lige så meget den dér med at der jo altid er små børn, så det der når jeg havde nogle af mine klassekammerater, der altså havde søskende, altså hvor de lå tæt i alder, ikke. At så var det bare nogle fede ting de kunne gøre som samlet familie, og det kunne jeg mærke sådan det kan vi jo ikke [...] og det er jo ikke kun plejebørnenes skyld. Det har måske forstærket det lidt" (Karoline 2022)

Karoline pointerer, at det ikke er plejebørnenes skyld, at de ikke har kunne gøre det samme, som andre familier, men at det har været mere et spørgsmål om, at det ikke har passet ind i deres familiesystem (Ibid.). I forlængelse heraf har Liv oplevet, at hendes opvækst har været præget af, at der har været mange mennesker i deres hus (Liv 2022). Så udover at der i nogle plejefamilier vil være små børn i en længere periode, så oplever andre samtidig at der er mange mennesker omkring dem i

deres hjem. Dette er noget Nadja og Liv ligger vægt på, fordi særligt jul er for dem specielt og her samles mange forskellige mennesker, hvilket de sætter pris på (Liv 2022; Nadja; 2022). Herudover påpeger Nadja, at kvalitetstiden med sine forældre, som hun følte, der blev i højere grad sat af til hende og hendes biologiske søskende (Nadja 2022). Dette underbygges af Freja, som pointerer: ” [...] men når man skemalægger tid med sine børn på den måde, så sker der også et eller andet i selve det rum. Altså man bliver enormt opmærksom på, at nu skal vi også nyde det. (Freja 2022). Kvalitetstiden med forældrene ændres, når familien bliver en plejefamilie, men dette opleves forskelligt af de egne børn. Et kendetegn ved plejefamilielivet kunne derfor være for eksempel højtider med større selskaber og kvalitetstid, som i højere grad skal struktureres end førhen. I forlængelse heraf er et helt central kendetegn at mindst en af forældrene er hjemmegående, som oftest, hvilket har en betydning for egne børns oplevelse af deres opvækst. De fleste af informanterne anser det, som enormt givende, at have hjemmegående forældre: ” [...] at mine forældre har jo altid været hjemme. [...] Også, og det er jo også det der med, at så har man haft nogle sygedage eller faktisk været syge og så de har været til at pleje en. Så der er jo ikke været den store begrænsning (Mike 2022). Mike oplever det har været en fordel at have en hjemmegående forælder, fordi det gavnet ham såvel som plejebarnet. Det samme gælder for Nadja og Karoline, hvor fleksibiliteten bliver nævnt og det positive i ikke at være alene hjemme (Nadja 2022; Karoline 2022). Freja påpeger, at det kan være en ulempe, når hjemmet bliver en arbejdsplads, som forældrene befinder sig på hele tiden (Freja 2022).

Et kendetegn ved plejefamilielivet kan være begrænsninger og et behov for at kunne tilsidesætte egne behov, hvorfor forældrenes arbejde har en påvirkning på egne børns oplevelse af opvæksten. Nogle af informanterne benævner, at det er svært at tage på storbyferier, fordi det kan være svært for plejebarnet, hvis de har udfordringer, hvilket sætter en begrænsning for plejefamiliens valg af ferie (Sandra 2022; Mike 2022). Et andet eksempel herpå kunne være at sige nej til større familiefester, som Lærke har oplevet, men hun pointerer, at hendes ældre søskende har kunne tage sig af hende og ikke være nødsaget til at følge hendes forældres valg (Lærke 2022). Der er derfor visse situationer, som plejefamilien kan være begrænset til at deltage i, hvorfor det kommer meget an på plejebarnets udfordringer. Derfor er en stor del af plejefamilielivet præget af en hensyntagen til plejebarnets udfordringer, hvilket indebærer at tilsidesætte egne behov. Denne pointe relaterer sig til problemstillingen om arbejdet og familielivets sammensmeltning, hvilket handler om at håndterer plejebarnets udfordringer.

Delkonklusion 1

Det kan derfor konkluderes ud fra et deskriptivt udgangspunkt, at der findes forskellige kendetegn hos plejefamilielivet gennem egne børns livsfortællinger og plejefamilielivet opleves vidt forskelligt, men der er samtidig visse lighedspunkter. Det er ofte præget af forskellige former for familiekonstellationer med forskellige typer medlemmer, som muligvis er en tendens, som tilhører det senmoderne samfund. Herudover beskriver informanterne deres opvækst, som med tætte relationer især til forældrene, som for nogle endda ender i at blive forkælet udover det sædvanlige. Det er for nogle informanter præget af mangfoldighed, et "*varmt*" hjem og en familie med et stort sammenhold på tværs af deres forskelligheder. Goffmans begreb "*hold*" og loyaliteten hertil kan forklare, hvorfor egne børn beskriver plejebørnene, som "*vores*" frem for forældrenes plejebørn. Kendetegnende for plejefamilielivet er små børn i en længere periode, hvilket afviger fra familiernes omgivelser og som samtidig forudsætter et behov for hurtigt at kunne danne en relation til et nyt plejebarn. Nogle af informanterne påpeger højtider, som værende en vigtig del af deres opvækst, fordi her omgås de med mange mennesker. Hertil opleves det forskelligt af informanterne, hvorvidt der sker en ændring i kvalitetstiden med deres forældrene, hvorfor nogle informanter oplever, at det bliver mere struktureret, mens andre informanter oplever ikke en forandring. Et andet centralt kendetegn hos plejefamilielivet ud fra egne børns livsfortællinger, er hjemmegående forældre, hvilket på den ene siden giver fleksibelhed og reducerer ensomhedsfølelsen, men på den anden side betyder forældrene er på arbejde hele tiden. Derudover kan det give begrænsninger i visse situationer, fordi der er et behov for at tilsidesætte egne behov fremfor plejebarnets. Denne analysedel har derfor været med til at få et indblik i egne børns oplevelser med en opvækst, som en del af en plejefamilie og muligheden for at forstå plejefamilien, som et socialt system. Derfor er det også relevant at der skabes et helhedsbillede af plejefamilien i det sociale arbejde, fordi plejebarnets ankomst kan have en påvirkning på systemets ligevægtstilstand, hvorfor fokus på samspil og kommunikation mellem delsystemerne er vigtigt. Der kan opstå sammenbrud i familien, som eksisterende forskning underbygger, hvorfor forskellige former for feedback kan forekomme. Det er hertil relevant at kigge på konteksten, da informanterne benævner alder, som have en stor rolle i forhold til en vellykket relation eller ej. Dette skyldes blandt andet de hierarkiske relationer mellem delsystemerne, hvorfor egne børn får en ny rolle og går fra biologiske børn til egne børn i familiesystemet, hvoraf en ny social rolle skal integreres.

Analysedel 2

I denne analysedel vil der være et mere eksplorativt udgangspunkt, hvorfor der ønskes at forklare og diskutere det relationelle arbejde i plejefamilien ud fra egne børns oplevelser og deres rolle i arbejdet, som en selvstændig aktør. Herudover vil der være fokus på egne børns oplevelse af kommunens indblanding og hvordan det påvirker deres hverdagsliv med en manglende opmærksomhed på egne børn i plejefamilier. Til sidst fremhæves opvækstens betydning for informanternes voksenliv.

Det sociale arbejde i plejefamilien

Det vil være relevant at forsøge at forklare og forstå det sociale arbejde, der udføres i plejefamilien. Her bør det dog pointeres, at informanterne har forskellige syn på om det er "et arbejde", "en opgave", "at udvise omsorg" eller "at passe på en søskende". Disse opgaver uanset, hvordan informanterne udtrykker dem eller omtaler dem, så vil der i dette speciale argumenteres for at denne indsats, opgave eller varetagelse af plejebarnet kan anses for at være et "*socialt arbejde*", der udføres i forbindelse med plejefamilielivet. Det er vigtigt at pointerer, at nogle af informanterne giver udtryk for, at det ikke følelses som et arbejde, mens andre mener det er en opgave, de samme med forældrene har deltaget i bevidst eller ubevidst. Derfor tages der naturligvis højde for det er individuelle fortællinger og oplevelser med plejefamilielivet. Dette hænger ligeledes sammen med pointen om at arbejde og familieliv flyder sammen og kan være svært at adskille, samt navigerer i: "*Altså der var ikke rigtig nogen skillelinje mellem det, og det kan jeg også godt forstå at skide svært at gøre, fordi det er jo lige præcis det, der er sådan er det catch 22 af at være plejefamilie. [...] Det er hele tiden og hver dag.*" (Freja 2022). Informanten fremhæver her, hvordan hele dilemmaet i familien hænger sammen med at udføre et "*socialt arbejde*" bliver flettet ind i ens familieliv og hun uddyber yderligt, hvordan det ikke kan blive skemalagt, hvornår plejebarnet har brug for omsorg og hvornår forældrene er nødt til at arbejde (Ibid.). I den eksisterende forskning pointeres det, at egne børn er selvstændige aktører i "*det sociale arbejde*", fordi de er involveret i plejen og tager et stort ansvar i forhold til sine plejesøskende (Jf. eksisterende forskningsafsnittet). Flere af informanterne anerkender såvel, at de har taget en del i arbejdet:

"Jeg har 100% taget alt til mig i forhold til dem og hjulpet mine forældre med alt hvad jeg kunne, hvis min far har været stresset, så har jeg også været meget over for børnene. [...] jeg har været med til, at nu skal vi i bad [...] få rutinerne sådan kørt ind selvom at det egentligt var mine forældres job. Jeg har også nogle gange taget lidt for meget styring, tror jeg." (Nadja 2022).

Det tydeliggøres i dette citat, hvordan Nadja har taget del i plejeopgaverne og med egne ord udtrykker, at hun har taget en del i deres arbejde, som eget barn. Dette underbygger Freja med: *"Altså det er jo ikke [...] altså at plejefamiliens opgave er afgrænset til at være mine forældres arbejde."* (Freja 2022). Derfor oplever både Freja og Nadja det, som at de bevidst og aktivt har deltaget i *"det sociale arbejde"* i plejefamilien. Sandra fortæller implicit, hvordan det handler om at *"skyde"* noget kærlighed og omsorg i plejebarnet, hvilket de har været flere om, så derfor har plejebarnet fået en del af det (Sandra 2022). I det sociale møde har Freja oplevet andre udtale: *"altså det er jo ikke dit arbejde"*, hvilket afviger fra hendes opfattelse af situationen grundet, at hun mener det er næsten uundgåeligt (Freja 2022). På den anden side har Liv oplevelsen af, at de har spurgt hende ad om hun ville hjælpe og det har været afgrænset til mindre opgaver, samt har hendes forældre udtryk, at de ikke ønsker at inddrage hende i deres arbejde (Liv 2022). Det betyder, at informanterne har forskellige oplevelser af om det er muligt at undgå at være en del af forældrenes arbejde i plejefamilien. Lærke føler, at hun har kun sige fra overfor opgaverne:

"Ja, altså jeg har haft meget frihed til at være med der, hvor jeg ville. Fordi da jeg så kom op i sådan noget niende klasse og gymnasiet og sådan noget, så har jeg bare også, ja skulle trække mig for at lave lektier og sådan noget. [...] Og så har jeg godt kunnet sige: "at det bliver ikke i aften, fordi jeg ja, det har jeg ikke tid til eller jeg skal sidde med mine opgaver eller sådan noget" [...]" (Lærke. 2002)

Dette citat understreger, hvordan Lærke oplever at frihed til at kunne vælge, hvornår hun ønsker at deltage i plejeopgaverne, så når hun havde for travlt med sit hverdagsliv, har hun kunne trække sig. Disse individuelle fortællinger giver et indblik i, hvordan arbejdsfordelingen i plejefamilien kan udføres forskelligt og mens Lærke føler frihed til at fravælge arbejde, så mener for eksempel Freja, at det ikke er muligt at fortage en afgrænsning til hendes forældres arbejde. Herudover pointerer Freja, at plejefamilie konceptet er enormt abstrakt ikke kun for børn, men ligeledes for mange voksne, hvorfor hun fortæller, at hun ikke er sikker på hendes forældre, var bevidste om, hvor meget egne børn bliver en del af plejefamiliens arbejde (Freja 2022). Dette bakkes op af Nadja, som fortæller, at hun tror selvom forældrene gør en dyd ud af, at egne børn ikke skal have opgaver, så vil det være svært, fordi man gerne vil hjælpe til (Nadja 2022). Det kan her diskuteres, at hvis egne børn deltager i *"det sociale arbejde"* og selv har en opfattelse af, at de gør, bør der så ikke være for eksempel kursus for dem før plejefamilielivets begyndelse? Dette skal forstås i sammenhæng med den danske

samfundskontekst og udviklingen af det sociale arbejde i plejefamilier, som benævnt i eksisterende forskning er det i højere grad blevet professionaliseret og plejefamilie anbringelses bør være en forbyggende indsats. Der kan dog argumenteres for, at egne børn er selvstændige aktører i *"det sociale arbejde"*, som udføres i plejefamilien, og de bliver overset i forhold til opkvalificeringen af det sociale arbejdes område. Det er samtidig interessant at forstå plejefamilien i det systemteoretiske perspektiv, hvis delsystemerne såsom plejeforældre eller egne børn påvirker hinanden gensidigt, så vil det være svært at danne et helhedsorienteret billede af familiesystemet grundet manglende fokus på delsystemet egne børn (Hutchinson & Oltedal 2019:258).

Der er muligheden for sammenbrud i familierne, som nævnt i forrige analysedel, fordi nogle af plejebørnene enten er en for stor opgave, egne børn ikke trives eller plejebarnet skal vende hjem til de biologiske forældre. Sammenbruddene kan skyldes en for stor plejeopgave, som påvirker egne børn: *"Så det føles rigtig rart da faktisk, da vi sagde, at det er for en stor opgave, det kan vi ikke håndtere og at os søskende, at vi havde det stramt i det [...] Så det var faktisk virkelig rart, da det var vi fandt ud af, at det kan vi ikke."* (Nadja 2022). Her må plejefamilien anerkende, at dels er arbejdet udenfor deres kompetencer og dels trives egne børn ikke i det. Mike har ligeledes oplevet et sammenbrud i familien, hvor det dog har været forventningerne til arbejdet, som ikke passede på det, som kommunen havde lovet angående plejebarnet (Mike 2022). Det er her interessant, at Lærkes forældre har valgt bevidst at gøre en anderledes proces i forhold til arbejdet: *"Sådan de har sådan en filosofi om, at det skal være for at blive, hvis der kommer nogen hjem til os. Så de har sagt nej til alt, hvad der hed... ja, hvis der var bare den mindste chance for at barnet kunne sendes hjem igen."* (Lærke 2022). Hun uddyber yderligere, at forældrene har brugt langt tid på udvælgelsesprocessen, hvilket Lærke mener har været med til at sikre at det har været en opgave, som de har kunne løse (Ibid.). Dette er interessant eftersom, at det socialpolitiske synspunkt har bevæget sig netop væk fra denne tankegang om en mere permanent løsning for plejebarnet, men dette har været særlig betydningsfuldt for informantens oplevelse af en opvækst i en plejefamilie.

Udover at egne børn er en del af *"det sociale arbejde"* udviser nogle af informanterne også interesse for det: *"Så ja, så altid spurgt meget ind til det og været nysgerrig på det og hvordan og hvorledes og hele kommune maskineriet også, altså det er også bare et virvar en gang i mellem [...] Hvad det er for noget processer og beslutninger og folk [...]"* (Karoline 2022). Karoline fortæller, hvordan hun selv har spurgt ind til de forskellige processer, som foregår i det sociale arbejde i forbindelse med

plejefamilien. Det vil altså sige selvom et egnet barn ikke nødvendigvis har indflydelse på om forældrene beslutter at være plejeforældre, så kan det eget barn også have en interesse i at deltage og forsøg at opnå en forståelse af det bagvedliggende arbejde. I forhold til det sociale arbejde i plejefamilien er det relevant at påpege to overordnet temaer: respekt for forældrenes arbejde og holdningen til, at det sociale arbejde, i plejefamilierne, er vigtigt og gør en forskel for udsatte børn. Sandra udtaler for eksempel: *"ja, jeg ville aldrig nogensinde have lyst til at gøre det mine forældre gjorde. Jeg har alt respekt for det [...]"* (Sandra 2022) og ligeledes påpeger Liv, at hun trods en negativ bagside af opvæksten i en plejefamilie synes hendes forældre har gjort det rigtig godt (Liv 2022). Eksisterende forskning pointerer, at egne børn ofte vil beskytte deres forældre og deres valg af at være blevet en plejefamilie (Twigg & Swan 2007:50). Derfor kunne denne respekt for forældrene være en form for beskyttelsesstrategi, men det kan samtidig analyseres som at informanterne oplever deres forældre yder et rigtigt kvalificeret stykke socialt arbejde og at udfordringerne i plejefamilielivet skyldes andre årsager. Hertil ville det være en fordel at gøre brug af en mere helhedsorienteret indsats. Informanterne påpeger, som sagt, at det sociale arbejde gør del forskel, der er ligger til grund for indsatsen: *"Og det er jo også noget af det, der har været positivt ved at kunne se at stabile rammer og tilknytning og sådan noget, at det gør virkelig en stor forskel i mange rigtig mange børns liv, fordi fraværet af det er fuldstændig katastrofalt, ikke."* (Freja 2022). Hun pointerer, at en anbringelse af et barn i et nyt familiesystem kan være effektivt og skabe rammerne om barnet til en udvikling, som løser de sociale problemer. Lærke fortæller, hvordan hendes familie har givet hendes plejesøster et bedre liv end hvad hun kunne have haft og Liv påpeger, at akutte plejebørns anbringelser er en virkelig vigtig opgave, men samtidig rigtig hårdt og hun ikke er sikker på, at hun vil være rustet til det (Lærke 2022; Liv 2022). Det sociale arbejde i plejefamilierne indeholder mange forskellige aspekter og det opleves forskelligt af egne børn, hvorfor det sociale arbejde udføres på forskelligvis. Egne børn oplever det gør en forskel for plejebørnene, men at arbejdet og familielivet flyder sammen, hvilket kan være svært at navigerer i. Plejefamilie konceptet er enormt abstrakt og har både en positiv såvel, som negativ side. Egne børn agerer selvstændige aktører i *"det sociale arbejde"* i plejefamilien, men samtidig bliver der ikke taget højde for deres perspektiv eller opmærksomhed på deres sociale kompetencer. Men det kan dog diskuteres i hvor høj grad samfundet kan forvente børnene deltager i *"det sociale arbejde"*, som ikke nødvendigvis er selvvalgt.

Eksempler på det sociale arbejde i plejefamilien: Plejeopgaver og relations arbejde

I dette afsnit vil der blive kigget nærmere på konkrete eksempler på det arbejde, som udføres i plejefamilien ud fra egne børns fortællinger. Dette er ofte plejeopgaver såsom at udvise omsorg eller

passe barnet, hvorfor det er endnu en gang, er meget forskelligt om dette arbejde antages for at være en søskendepligt eller et arbejde. Herudover handler en del af arbejdet om at skabe en god relation til plejebarnet og udføre interaktionistisk socialt arbejde i praksis. I forlængelse af det forrige afsnit omkring egne børns opfattelse af det sociale arbejde i plejefamilien, så udtrykker Freja at danne en relation til plejebarnet er en central del af egne børns opgave i plejefamilien:

”Så selvom jeg ikke var sådan eksplicit bedt om at deltage, så var jeg jo hele tiden alligevel, fordi en vigtig del af det var jo også at jeg dannede en relation, selvom det ikke blev sagt til mig, at jeg skulle danne relationer og jeg ikke behøvede. Så blev jeg jo nødt til det alligevel, fordi det var mit hjem.” (Freja 2022).

Pointen er, at det foregår i hjemmet og i familiesystemet, som betyder at det er ikke muligt at adskille det sociale arbejde og ikke ønske at deltage i plejefamilien, så længe det eget barn er hjemmeboende, så er barnet frivilligt eller ej nødt til at danne en relation til plejebarnet. Nadja understreger, at hun havde følelsen af, at hun skulle tage sig af barnet, fordi hun så hendes forældre gøre det (Nadja 2022). Der er derfor en latent forventning om, at egne børn deltager i *”det sociale arbejde”* ved at danne en god relation til plejebarnet og tage sig eller passe på barnet. I det interaktionistisk perspektiv er særligt det relationelle og kommunikative i fokus (Hutchinson & Oltedal 2019:141-142). Et af de centrale arbejdsprincipper hos det interaktionistisk perspektiv er respekt for den andens tolkning og i dette tilfælde kunne sætte sig ind i plejebarnets sted. Flere informanter udviser forståelse for, at plejebørnene har udfordringer eller diagnoser og at det kan forklares ved deres opvækstvilkår før de bliver anbragt (Sandra 2022; Liv 2022; Lærke 2022). Derfor har disse informanter opnået *”Sympathic knowldge”*, fordi de kan sætte sig ind i plejebarnets sted og dens situation ved at udvise medfølelse for personen. Lærke påpeger, at plejebarnets situation er særlig anderledes end biologiske børn, fordi det har skabt plejebarnets udfordringer: *”Og så tænkte jeg mest bare sådan, nå det er da synd for hende, at hun sådan skal have det sådan. Fordi hvis hun nu ikke var kommet, ja hvis du nu var biologisk så ville hun jo ikke have de udfordringer.”* (Lærke 2022). Lærke udviser medfølelse og forsøger at sætte sig ind i hendes plejesøsters sted. Liv beskriver, hvordan hendes veninder har bakket hende op i, at hendes plejesøster er irriterende: *” [...] det har jeg egentlig synes var lige så ubehageligt, fordi jeg har jo godt kunnet forstå, hvorfor hun har gjort som hun har gjort.”* (Liv 2022). Egne børn vil derfor i nogle tilfælde kunne udvikle en forståelse for plejebarnets situation og hvad barnet har oplevet tidligere i sin opvækst, som andre individer ikke nødvendigvis kan sætte sig ind i, fordi de ikke har opnået

"Sympathic knowldge" i forhold til plejebarnet. Dette underbygges af det interaktionistisk perspektiv, hvor socialt arbejderen er orienteret mod her- og nu situation, hvorfor borgens fortid ikke er relevant ved mindre, det har en direkte betydning for det sociale arbejde (Hutchinson & Oltedal 2019:132). De diagnoser eller udfordringer plejebørnene har vil derfor have en påvirkning på det sociale arbejde, som udføres i plejefamilien. For eksempel fortæller Freja: *"Og altså alle tingene er også måltider og aktiviteter og sådan noget, altså der var der hele tiden det der vi skal tage hensyn til og når de havde et meltdown [...]"* (Freja 2022). Her beskriver hun, hvordan simple hverdags aktiviteter, som måltiderne, bliver tilrettelagt efter plejebarnets behov og udfordringer, hvilket ligeledes påvirker familielivet, som bliver integreret i *"det sociale arbejde"*, da dette ikke kan adskilles fra hinanden. En pointe kunne ligeledes tænke at være, at i familielivet indgår en del interaktionistisk arbejde uanset plejefamilie eller ej. Mike pointerer ligeså at denne form for relationsudvikling muligvis er mere relateret til en søskenderolle og et aldersmæssigt aspekt: *"[...] det jeg måske har gjort tættest på med hensyn til plejeopgaver. Det er måske at passe dem, men det har jo ikke været, altså det har jeg jo også gjort med min lillebror, som er biologisk. Altså så det er sådan lidt, når der er den aldersforskel, så giver det jo selvfølgelig mening."* (Mike 2022). Dog tydeliggøres netop dette i plejefamilien, fordi plejebørnene muligvis kan have brug for ekstra støtte osv. og det skyldes i højere grad en søskenderolle, hvor man passer på de søskende, som er yngre end en selv.

Egne børn udfører relations arbejde i plejefamilien ved at udvikle en tillidsfuld og god relation til plejebarnet, som dannes gennem tiden i plejefamilien og i hverdagslivet de deler. Karoline fortæller nogle episoder fra hendes opvækst, hvor hun blandet andet har leget med plejesøsteren i haven ved at trække hende rundt i en trækvogn (Karoline 2022). Hun forsætter med en fortælling om et legerum, som forældrene havde i deres hus, hvor de legede sammen:

"[...] Men så kunne jeg ligesom sidde på den, der cykel med min søster der, hvor hun så med en pude, så kunne hun ligge ned og kigge op i loftet, mens vi så køre rundt fra den, ikke. [...] Altså wow det har vi godt nok gjort meget, og så er det samme med alle de der ja sansegynger og sådan noget de har haft til at hænge derinde, altså bare lavet super meget af." (Karoline 2022)

Det overstående citat beskriver, hvordan en stærk søskenderelation udvikles ved hun passer på plejebarnet og inddrager plejebarnet i sine lege. Hun tager barnet ind til sig og bruger sin tid på at opbygge en god relation til barnet selvom det ikke er en biologisk søskende. Dette er særligt vigtigt

for det interaktionistisk perspektiv, at relationen mellem socialarbejderen og borgeren er tillidsfuld og der udvikles en god relation (Hutchinson & Oltedal 2019:127-128). Liv viser ved hjælp af et anderledes eksempel, at hun deltager aktivt i *"det sociale arbejde"* ved at dels motiverer plejebarnet med verbal og emotionel støtte, men samtidig sørge for plejebarnet føler sig noget værd (Hutchinson & Oltedal 2019:129,133). Nedstående citat er et eksempel på Livs motiverende samtale med hendes mellemste plejesøster grundet et nyt plejebarn ankommer til familien:

"[...] Hun havde hun havde for første gang fået tanken op i hovedet sådan gør de det kun for pengene. Og det er jo også, det er jo mega svær snak at have, fordi det er jo et arbejde, men som jeg også sagde til hende og sådan... jeg prøvede virkelig at forklare hende, at hvis det kun havde været for pengene, så havde altså havde det jo aldrig lykkes på den måde, som det er. Så havde vi jo aldrig haft det så godt, som vi havde, fordi der blev jo bare nødt til at være noget kærlighed i det for at det kan lykkes. Og så kan det godt være det er et job, men det er jo bare sådan som det nu engang her. Men det kan bare ikke fuldendes, hvis der ikke er noget kærlighed til det barn og en lyst til at et barn skal lykkes." (Liv 2022).

Liv forsøger ved hjælp af verbal og emotionel støtte at forklare plejesøsteren, at de naturligvis holder af hende og det ikke har noget med den økonomi, som er forbundet med plejefamiliekonceptet. Livs udsagn forsøger at udtrykke, at det er kærlighed, plejebarnets udvikling og dens velbefindende, som er drivkraften bag deres lyst til at være en plejefamilie og ikke det økonomiske aspekt. Udover en motiverende samtale kan dette ligeledes afspejle en forhandling om situationsdefinitionen, altså et forsøge på at skabe en *"working agreement"*, fordi plejesøsteren opdager at plejeforældrene kunne have en anden opfattelse af situationen end hun selv har. Her bruger Liv det interaktionistisk perspektiv til at sørge for de har skaber en *"working agreement"* af den situation, som de befinder sig i og dermed er på bølgelængde med hinanden (Hutchinson & Oltedal 2019:125). Dette er ligeledes et kendetegn for den interaktionistisk perspektiv, at relationen mellem socialarbejderen og borgeren er dynamisk, hvorfor kommunikationen er særlig central. I Lærkes plejefamilie benytter de ligeså den interaktionistisk arbejdsmetode: *"Det har de lagt rigtig meget vægt på, at vi skal... altså i stedet for hvad man lige sådan fixe, så hellere at man forstår hende."* (Lærke 2022). Plejeforældrene synes, at Lærke bør forsøge at forstå plejebarnets udfordring og situation i stedet for at forsøge at *"fixe"* plejebarnet. Dette gøres ved at sætte sig ind i plejebarnets sted og søge information om plejebarnet, så vidt, som muligt (Ibid.). Deltagelse i *"det sociale arbejde"* i plejefamilien er blevet overført til

Sandras mand: ” [...] *han har egentligt været den der hele tiden har haft en af de aller bedste håndteringer af hende, fordi han har ikke behandlet hende anderledes [...]* ” (Sandra 2022). Hun uddyber yderligt, at hendes mand er dygtig til at skille tingene ad i forhold til om det skyldes en svær opvækst eller fordi plejebarnet har en alder, hvor man er lidt mere ”*umulig*” (Ibid.). Herudover har Karoline videreført denne interesse for det sociale arbejde ved dels at være barnepige for et par af sine plejesøskende, hvorfor hun fortæller ”*Der er da bare skide smart at få lidt penge for det, når det er noget jeg jo ellers bare gerne have gjort [...]* ” (Karoline 2022). Derudover har de i familien og med plejebarnets biologisk mor snakket om, at hun muligvis skal være plejesøsterens værge i fremtiden og så har hun valgt at arbejde, som aflaster for en familie med et barn, som har autisme grundet hendes erfaringer, som hun har fået gennem en opvækst i en plejefamilie (Ibid.).

Egne børns rolle

Det er i forrige afsnit blevet tydeliggjort, hvordan egne børn i plejefamilien, er en selvstændig og aktiv aktør i det relationelle arbejde med plejebørnene, hvorfor det anses for relevant at forstå egne børns rolle i familien. I det systemteoretiske perspektiv forstås en social rolle, som værende et sæt normer for, hvordan de opgaver der tilhører en social position bør varetages (Hutchinson & Oltedal 2019:294). Et sæt normer eller forventninger, som kunne tilhøre egne børns sociale position kunne være at skulle være glad og velfungerende, som flere af informanter påpeger (Nadja 2022; Freja 2022; Liv 2022). Liv fortæller uddybende, hvordan en god opvækst betyder hun bør være mere stabil i forhold til plejebørnene, fordi hun har haft det nemmere og været mere privilegeret (Liv 2022). Denne rolleforventning virker nærmest indlejret i deres rolle i forhold til de opgaver, som de påtager sig ved for eksempel at føle det nødvendigt at tilsidesætte egne behov, fordi plejebarnet i situationen har mere brug for forældrenes opmærksomhed. En anden norm i forhold til egne børns rolle er at være moden og ansvarlig, hvorfor nærmest at påtage sig en ”*voksen-rolle*”: ”*jeg tror min mor har nogle gange kaldt det mini mor eller ekstra voksen derhjemme og det var jeg fra da jeg var otte [...]*” (Sandra 2022) og ” [...] *jeg jo har været lidt den tredje voksen derhjemme [...]*” (Karoline 2022). Dette referer til at tage ansvar for plejebarnet og agerer voksent i forhold til det relationelle arbejde. Nadja uddyber, at hun har taget hånd om andre fra en tidlig alder (Nadja 2022). Det betyder at være glad, være velfungerende, være moden og påtage sig en voksenrolle er en del af et normsæt, som tilhører de opgaver, som udføres af den sociale position ”*eget barn*”.

Goffmans forståelse af en social rolle adskiller sig fra det systemteoretiske ved, at individet spiller en rolle, som tilpasses efter situationen og hvad publikummet forventer af rollen i det sociale møde.

Ifølge Goffman vil det kunne anses for at være social rolle, hvor normerne bliver en del af en kollektiv repræsentation, fordi der er visse forventninger til rollen, som eget barn i plejefamilie. Det er dog vidt forskelligt, hvorvidt informanterne eller den optrædende vil acceptere sin rolle og føler, at der er forventninger fra publikummet eller ej. Mike oplever ingen forventninger til at være eget barn i en plejefamilie, mens Karoline og Lærke har været bevidste om forventningerne, men samtidigt accepteret og påtager sig rollen (Mike 2022; Karoline 2022; Lærke 2022). En tredje norm eller forventning i forhold til rollen, som eget barn, relaterer sig til at være social og deltage ved at hjælpe, hvis man kan hjælpe: ” [...] hvis man har noget at give, så er man forpligtet til at gøre det.” (Sandra 2022) og ”Jeg kan godt lide at være sammen med folk, og jeg synes det er rart, når der sker noget [...]” (Nadja 2022). Disse citater tyder på, at der er en implicit forventning om at deltage i familien og socialiserer sig med plejebarnet. Karoline påpeger dog, at hendes forældre eksplicit har udtrykt en forventning om, at hun er sød og ordentligt overfor andre, samt tage plejebørnene til sig, hvilket har passet hende godt med at påtage denne rolle (Karoline 2022). Dette kan anses for at være et tegn på Karoline tror på egen rolle og dermed skaber en troværdig optræden overfor publikummet. Samfundet og konteksten påvirker individet til at påtage sig disse bestemte roller, hvilket er ligeledes tilfældet for egne børn i en plejefamilie (Hutchinson & Oltedal 2019:294). Dette er særlig interessant i forhold til udviklingen, som er sket indenfor plejefamilieområdet, hvor det i højere grad er professionaliseret og opkvalificeret (Jf. eksisterende forskningsafsnittet). Det betyder at det kun tænkes at egne børn vil opleve at der er en større forventning til deres sociale rolle og de opgaver, som de bør varetage og hvordan de bør varetages. Sandra pointerer, at hun mener hendes forældre ville have haft de samme forventninger til hende om hun er eget barn eller ej, hvilket kan være der bør være øje for dette samtidig kan være et udtryk for en rolle, som vil tilhøre den sociale position ”storesøster” eller ”storebror” (Sandra 2022). Det havde derfor ikke nødvendigvis været anderledes i forhold til andre biologiske brødre eller søstre i familiesystemet. Den optrædende har ikke altid lige let ved at påtage sig rollen og tro på den, fordi der kan være tvivl om publikums forventninger til rollen. Nadja oplever for eksempel en rolleforvirring i forhold til hendes position og dermed hendes varetagelse af bestemte opgaver: ” [...] det kan sådan være mega svært at navigerer i, i forhold til om man skal... hvor meget skal man hjælpe dem og hvor meget skal man være der for dem og hvad er min opgave?” (Nadja 2022). Dette kunne skyldes en ikke tydelig definition af egne børns rolle, fordi det er en sammensmeltning af forskellige rolle såsom søskende eller omsorgsperson, hvorfor disse roller er i strid med hinanden. I familiesystemet er det hierarkiets set omsorgspersonerne, altså forældre rollen, som er øverst og børne vil have en lavere social position. Freja oplever en rollekonflikt over tid,

hvilket bekræfter Goffmans dynamiske rolle begreb, hvor vores optrædende er styret af situation og det interaktionistisk samspil:

”Det er jo fortælling [...] men igen altså alle de her ting det er først noget jeg kunne se. Altså ja, altså for et par år siden [...] Fordi at jeg har bare tænkt, at det var jo oprigtigt sådan jeg havde det, og jeg kan jo godt se når jeg tænker tilbage nu selvfølgelig var det, fordi jeg fik af vide så mega mange gange [...] det blev bare sådan en fortælling og sådan en sandhed [...]” (Freja 2022).

Freja referer til episoder, hvor publikum har irettesat hendes optræden, hvilket resulterede i, at hun lærte et manuskript udenad for at tilpasse sig den sociale samhandel. Freja fortæller, hvordan andre har påvirket hende, fordi de mente hun ikke kunne tillade sig at have det dårligt, fordi plejebarnet havde det jo værre end hende (Ibid.). Freja har derfor i sit voksenliv reflekteret over dette, hvorfor hun er bevidst om, den rolle hun spillede i de sociale interaktioner, var publikums påvirkning og forventning hun efterlevede. Så det tidsmæssige perspektiv har spillet en rolle i forhold til førhen, ville Freja spille med troen på rollen, men i dag tager hun afstand fra rollen og forventningerne hertil. Egne børns rolle er derfor bundet på visse normer og forventninger fra publikummet og det er individuelt, hvorvidt informanterne har troen på rollen.

Mødet med omgivelserne

I dette afsnit vil der være fokus på, hvordan egne børn oplever mødet med deres omgivelser, hvor de skal præsentere deres familiekonstellation. Det sociale møde med andre kan være udfordret på grund af manglende forståelse af for eksempel, hvad en plejefamilie består af og betyder. Mike fortæller:

”Hvis jeg skal gøre nemt, så vil jeg bare sige jeg har så mange søskende (Latter). Og så er der mange der kigger på mig og er ”sådan hold nu op, det var der voldsomt” og så siger jeg amen de sidste er altså plejesøskende, og så bliver de mere forvirret, fordi så den her med: ”jamen er du så plejebarn?”. ” (Mike 2022).

Mike er opmærksom på, hvad han bør sige i det sociale møde for at gøre mødet mindre præget af forvirring. Dette er ligeledes Karolines oplevelse, fordi hun oplever, at hvis hun ikke når at stoppe publikummet, så stiller de en række spørgsmål: *”Gud er du et plejebarn”? eller ” [...] men hvad så kan dine forældre ikke? Hvor er de så henne? og så videre.”* (Karoline 2022). Flere af informanterne giver udtryk for, at de forsøger at informere publikummet om, hvad en plejefamilie er, hvorfor dette

kunne antages for at være en strategi egne børn gør brug af, da deres rolle er forholdsvis ukendt og derfor nødt til at skabe en forståelse af deres optræden. Herudover er der idealisering af spore i Nadjas optræden:

” [...] ja, man vil jo gerne have det fremstår, så godt som muligt. Så det var sådan lidt hun fik hvad... på overfladen, hvad der lige lå og hvad de synes der fungerede og at det var rart og hvad børnene, hvordan vi var ved børnene, og hvordan vi legede med børnene og hvordan vi var omkring børn og sådan noget? Men jeg kom ikke ind og snakkede sådan om, hvordan det rent faktisk går med mig eller om jeg synes det kan være så svært nogle gange med fire plejebørn for eksempel [...]” (Nadja 2022).

Nadja ønsker sin fremstilling af rollen overfor socialrådgiveren er bedre end det i virkeligheden er, hvorfor hun forsøger at fortælle socialrådgiveren de ting, som hun tænker personen gerne vil høre. Dette giver god mening grundet individets optræden vil altid søge at give et bedre indtryk og dermed skjule eksempelvis pinlige forhold for publikummet (Goffman 2014: 22,81). Herudover påviser eksisterende forskning, at egne børn ønsker at beskytte forældrene og deres valg, som tidligere benævnt (Twigg & Swan 2007). Derfor kunne Nadjas fortælling om det sociale møde være for at beskytte forældrene i frygt for, at det ville have konsekvenser for plejefamilien, som hun er vokset op i. Det påpeges, at egne børn yderligt ofte har en forestilling af, at de ikke må klage (Höjer 2007). Derfor kan Nadja have en interesse i at bevare *”holdets”* hemmelighed og ikke afslører den i sin optræden ved at udvise dramaturgisk loyalitet. Mens Nadja gør brug af den dramaturgiske loyalitet, så bruger nogle af de andre informanter andre forsvarsstrategier i deres optræden. Freja benytter for eksempel i højere grad dramaturgisk varsomhed: *” [...] hver eneste gang jeg sagde det til nogle, så sagde jeg: ”ja, men vi har været plejefamilie og det er jeg rigtig glad for, fordi det har givet mig et bredere social forståelse og mine forældre gjorde det rigtig, rigtig godt” og det er den sætning jeg har sagt til stort set alle.*” (Freja 2022). Freja uddyber yderligt at publikums tidligere reaktioner havde påvirket hendes til at nærmest lukke ned og føle, at hun ikke måtte være ked af noget ved plejefamilielivet og derfor brugte hun denne sætning hver gang (Ibid.). Der kan derfor argumenteres for, at Freja har skrevet et fuldt manuskript for sin optræden, så hun er forberedt på uforudsete episoder, som nævnt i forrige afsnit. Den samme strategi benytter Liv:

” [...] fordi den tale jeg fyrede af var så inkorporeret i mig, fordi jeg har skulle forsvare, at jeg har skulle forklare alt det sådan den måde jeg var ligesom er vokset op på så mange gange. Jeg vidste

ligesom det, at det jeg havde det var så indøvet hos mig, at jeg vidste godt, hvad jeg skulle sige for det ikke kom for tæt på mig og at jeg stadig holdt sådan holdte lidt afstand.” (Liv 2022).

Det interessante ved dette citat er samtidig, hvordan hun forsøger at tage afstand til sin optræden og publikummet, samtidig med dagsorden og det fulde manuskript er indøvet til fingerspidserne for Liv. Liv er desuden meget bevidst om, hvordan hun fremstår for publikummet, fordi hun på højskolen har skulle fortælle sin livshistorie foran de medstuderende og her forsøger hun at udvikle historien året efter (Liv 2022). Hun er bevidst om, hvilket indtryk hendes optræden giver af hende og hendes rolle, som eget barn i en plejefamilie. Lærke benytter en mere konfronterende strategi, som er lille smule svært at forklare med Goffmans teoretiske begreber i forhold til indtryksstyring. Hun giver et eksempel, hvor hun har været til en reunionen: ”[...] så spørg de: ”jamen bor hun stadig hos jer?”. Og så gør jeg sådan meget ud af at fortælle dem, det gør hun og det kommer hun til altid. [...] Ja, jeg plejer faktisk nogle gange at spørge om deres små søskende stadig bor hos dem også (Latter).” (Lærke 2022). Lærke konfronterer publikummet med deres reaktion ved at gøre brug af humor og ironi for at tydeliggøre deres reaktion på optræden ikke er acceptabel. Dette understreger, at det er forskelligt, hvordan informanterne fremstiller sig selv for omgivelserne og at egne børn oplever et dømmende publikum til tider.

Systemet og kommunen

Et centralt empirisk fund i forhold til egne børns oplevelser er, at der er udfordringer i forhold til systemet og samarbejdet med kommunen, hvorfor der er både gråzoner, forskelsbehandling og en manglende opmærksomhed på egne børn, som en selvstændig aktør i plejefamilien. Sandra påpeger, hvordan trods hendes oplevelse i forhold til plejefamilielivet er en god fortælling, så har det været frustrerende af og til i forhold til at være en del af systemet og hvordan at der har manglet tilbud til egne børn, hvis man ikke kommer fra en stærk familie, som hendes (Sandra 2022). Freja føler decideret et svigt i forhold til kommunens ageren: ”Jeg synes virkelig de har svigtet os alle sammen - ved ikke at tilbyde terapi, ved ikke at tilbyde os supervision, ved ikke at altså inkludere os” (Freja 2022). Freja pointerer her flere problemstillinger i forhold til samarbejdet mellem kommunen og plejefamilien dels ikke at have tilbud til egne børn i forhold til, hvis der opstår konflikter og dels manglende fokus på at fremme egne børns stemmer i forhold til det sociale arbejde. I forhold til det systemteoretiske perspektiv tyder det på, at delsystemerne i forhold til plejefamilierne kan opleve samspillet, ikke fungerer optimalt og et manglende fokus på et af delsystemerne skaber følelsen af at blive overset, som eget barn i en plejefamilie. Der er et empirisk mønster i, at egne børns oplevelser

med supervision er forholdsvis begrænset og ofte relateret til, hvordan forholdet til plejebarnet er og ikke hvordan de selv har det eller om der er noget, som de egne børn har brug for at snakke om. Nadja fortæller: ” [...] jeg mindes ikke det er mange gange, men jeg har haft det nok altså de gange jeg kan huske, har jeg nok haft det to/tre gange ” (Nadja 2022) og Livs oplevelse er sammenlignende: ”Nej aldrig, men de har været der tit [...] der er aldrig nogen, der har snakket med mig og det har jeg også spurgt min mor om nogle gange: ”skal de ikke snakke med mig?”. Nej, de skal snakke med din plejesøster, nå okay fint nok. ” (Liv 2022). Egne børn oplever derfor at supervision er meget begrænset eller slet ikke eksisterende i forhold til dem, hvilket muligvis skyldes en normativ forestilling om, at egne børn er sunde og har gode opvækstvilkår. Dette er samtidigt relevant, fordi hvis egne børn forstås, som selvstændige aktører, så burde de ved have en mulighed for støtte og supervision, som deres forældre?

Herudover oplever nogle af informanterne systemets indblanding i deres private sfære og en forskelsbehandling, hvorfor Nadja pointerer: ”jeg synes det er svært, at man skal have kommunen så tæt ind på sig. Og man skal have socialrådgiver så tæt ind på sig. Og så især jeg tror også det er den der ligger meget højeste, at det der med børnenes forældre, plejebørnenes forældre [...] ” (Nadja 2022). Således besvare Nadja spørgsmålet om hun selv kunne have lyst til at være en plejeforælder i fremtiden, hvorfor samarbejdet på tværs af kommunen, biologiske forældre til plejebørnene osv. spiller en rolle for hendes overvejelser. Denne pointe er relateret til tidligere fund i forhold til familielivet og arbejdet blandes sammen. Mike påpeger andre gråzoner i forhold til samarbejdet med kommunen, som eksempelvis forskelsbehandling både i forhold til ham selv, men også i forhold til hans forældre kontra andre borgere. Mike udtaler: ”Jeg tror det eneste punkt, hvor jeg måske har tænkt lidt over det var da jeg blev spurgt efter børneattest fra kommunen af, hvor det er den der med jamen.... de har boet hos os siden jeg var otte år gammel og så spørger I efter det der. I ved sgu da godt. Eller så havde måske hørt om det. ” (Mike 2022). Dette er et eksempel på en forskelsbehandling mellem eget barn og plejebarnet, fordi modsat Mikes oplevelse, så søges der ikke børneattest af plejebarnet, som boede hos Mike (Ibid.). Det er interessant grundet et overset punkt i forhold til egne børns sikkerhed og et godt billede på, hvor overset egne børn er på dette område grundet fokus på plejebørnene og plejeforældrene. Herudover påpeger Mike, at hans forældre har modtaget feriepenge to gange i de sytten år, hvor de har været plejeforældre (Ibid.). Denne forskelsbehandling i forhold til plejeforældre kontra andre lønmodtagere eksemplificerer plejefamilie arbejdes gråzoner og endnu en gang kompleksiteten i forhold til en blanding mellem familielivet og arbejdet. Udover den oplevede

forskelsbehandling af systemet og kommunens indtrængen i privatsfæren, så er et centralt empirisk fund i denne undersøgelse de manglende tilbud og den manglende politiske diskussion i forhold til området. Mike pointerer en uforståenhed overfor en manglende politisk stillingtagen til dette område:

” [...] politikerne har jo heller ikke snakket om det. Der er ikke nogen, der rigtig har til stilling til det. Altså man er bare sagt: ”jamen, der skal flere på det plejeforældre til”. Ja, men i hvilke familier? Lad os få en tredjepart ind, der hedder biologiske søskende, hvis det er tilfældet.” (Mike 2022).

Mike fremhæver, hvordan han føler, at egne børn stemme ikke er bragt op til en politisk debat eller systemet har forholdt sig til, hvordan egne børn i plejefamilier sikres, som tidligere benævnt. Dette underbygges ved manglende forskning på området og manglende tilbud til egne børn. Det er, som benævnt tidligere, i analysen svært at adskille sig fra forældrenes opgave i forbindelse med plejebarnet og grundet denne aktive del i opgaverne er det bemærkelsesværdig, at egne børn ikke har mulighed for samme tilbud i form af uddannelse eller for eksempel terapi, som sine forældre. Mike benævner et ønske om at få en tredjepart ind *”biologiske børn”* eller *”egne børn”*, hvorfor dette referer til et ønske om at blive hørt og være med til at udvikle det sociale arbejde på dette område. Der er enighed blandt informanterne om, at tilbud til egne børn ville gøre en forskel og selv de egne børn, som har haft en god opvækst i plejefamilien mener, at tilbuddene vil være positivt at kunne gøre brug af. Det er interessant, at diskuterer, at der er en forudindtagethed i forhold til egne børn er sund og har gode opvækstvilkår og derfor ikke har behovet for hjælp. Men problemet er, at de børn, som kunne have brug for at snakke med andre omkring de svære ting eller kunne have brug for psykologhjælp bliver overset. Det kan derfor diskuteres, hvis egne børn bliver overset og de ender med sociale problemer på sigt i deres voksenliv, så har det sociale arbejde i form af plejefamilie muligvis skabt et nyt socialt problem, som kunne undgås ved forskellige former for sociale tilbud.

I forbindelse med denne diskussion vil en oplagt perspektivering være til *”De glemte børn”*, som henviser til søskende til syge familiemedlemmer (Jensen 2011:129). Flere af informanterne har haft en opvækst med et plejebarn, som har en psykisk sygdom eller på andre måder har været udfordret i form af at være eksempelvis udadreagerende eller ikke været kognitivt tilsvarende med sine jævnaldrende (Sandra 2002; Mike 2022; Karoline 2022; Lærke 2022; Freja 2022). Disse udfordringer hos plejebarnet kan kræve en del opmærksomhed fra forældrene og familien, som helhed, hvorfor

nogle af de egne børn kan sammenlignes med ”De glemte børn”. Det er dog vigtigt at pointerer, det ikke er alle egen børn, som har denne oplevelse eller kunne have haft brug for professionelle tilbud og hjælp, men at der eksisterer egne børn, som kunne have stort gavn af et tilbud for dem. Charlotte Jensen påpeger at der findes en gruppe raske børn, som har brug for professionel hjælp, men at de ikke bliver tilbudt det på grund af fokus hos det syge familiemedlem (Jensen 2011:130). Det samme kunne tænkes at gøre sig gældende i forhold til egne børn. Dette underbygges af Psykiatrien – Region Nord, som pointerer at belastende faktorer for søskende til et barn med en psykisk sygdom eller udviklingsforstyrrelse er for eksempel: *”at vide for meget uden rigtigt at kunne forstå det, at tage eller få for meget ansvar, ikke at kunne dele sin frustration i hverdagen med nogen, at føle sig ensom med sine tanker eller føle sig begrænset”* (Psykiatrien - Region Nord 2021:2). Dette er ligeledes noget, som nogle af de egne børn har oplevet gennem deres opvækst. Freja udtaler: *”Og det værste ved det i virkeligheden er at det er en enorm ensom følelse [...] altså der var den, der følelse af at være lidt misforstået hele tiden.”* (Freja 2022). Freja kan derfor genkende den ensomme følelse og ikke at have nogen at snakke med i forhold til de svære ting, hvorfor hun tilføjer hun har hørt om tilbud med grupper af egne børn, hvilket hun mener ville have været et gavnligt tilbud, så hun kunne have spejlet sig i andre (Ibid.). Flere informanter fortæller, hvordan de har kunne snakke med deres forældre om situationen, men at der samtidig er en begrænsning for, hvad man kan dele af tanker med sine forældre, hvilket giver en følelse af ikke kunne dele alle sine ”frustrationer” eller tanker om situationerne i familien. Mike udtaler: *”[...] jeg vil nok ændre mest på det er, det der er med at have muligheden for at kunne snakke med andre om det. Fordi jeg føler bare jeg kunne ikke rigtigt tillade mig at sige noget til min forældre omkring deres arbejde, fordi det er jo bare deres arbejde.”* (Mike 2022). Mike pointerer, hvor svært det kan være at kritisere forældrenes arbejde grundet indblanding i familielivet og tilføjer, at han kunne godt have sagt noget til sine forældre, men problemet er, at det kan ikke rigtig ændre noget, fordi det ikke kan sammenlignes med et andet job, der kan opsiges med det samme (Ibid.). Alle informanterne har respekt for deres forældres arbejde og deres relation er ofte tæt og god, hvorfor det kan diskuteres hvorvidt plejefamilien kan gøre mere anderledes for at sikre egne børns trivsel. Jensen påpeger, at de fleste børn vil have en tendens til at tilsidesætte egne behov, fordi de tilpasser sig situationen, hvis forældrene er belastet, hvorfor de samtidig vil virke solidariske og loyale overfor familien (Jensen 2011:137). Her kan drages paralleller til informanternes indtryksstyring, hvor der forsøges at forsvare valget om at blive en plejefamilie.

Herudover har Lærke oplevet at måtte tilsidesætte egne behov, hvilket har haft en betydning for hendes hverdagsliv, som voksen:

” [...] men jeg har sindssygt svært ved at tage beslutninger for mig og en gruppe af mennesker [...] hvis vi skal ud og vælge hvad for noget mad vi skal have, det kan jeg slet ikke beslutte, fordi jeg er glad, hvis de andre er glade. [...] den har jeg egentlig sådan sporet lidt tilbage til, at der har egentligt været mennesker i min familie, som har haft mere brug for at have en stemme end jeg har.” (Lærke 2022).

Det at tilsidesætte egne behov har derfor haft en betydning for Lærkes hverdagsliv, fordi det er svært at foretage beslutninger, men hun tilføjer dog er en lille ting og dermed ikke tillægger det en større betydning i hendes hverdag, samt at hun samtidig arbejder på at øve sig i at blive bedre til at tage beslutninger (Ibid.). Dette kan perspektiveres til ”De glemte børn”, som tilpasser sig situationen, hvilket Lærke har været vant til i en længere periode i hendes hverdagsliv. Det sociale arbejde i forbindelse med anbringelser i plejefamilier bør derfor have et større fokus på egne børn, fordi de har lignende fælles oplevelser og belastnings faktorer med ”De glemte børn”, hvorfor børnene kan få brug for professionel hjælp. Egne børns oplevelse af systemets og det kommunales sociale arbejde er præget af et ønske om forbedringer på visse områder, og et ønske om forandring og udvikling af for eksempel et fokus på egne børns stemme og sikring af deres trivsel gennem tilbud i form af samtalegrupper, supervision, frivillige foreninger osv. Inddrages de historiske- og samfundsmæssige processer foreligger der ligeledes en diskussion, hvorvidt egne børn bør have tilbudt en uddannelse i forbindelse med at blive en del af en plejefamilie grundet en højere grad af professionalisme og en opkvalificering af arbejdet. Derfor vil en mere helhedsorienteret indsats kræve socialarbejderen har mere fokus på de forskellige delsystemer i familiesystemet, som eksempelvis egne børn. Der kan derfor udledes af dette afsnit disse fokuspunkter, hvor der opleves:

- manglede sociale tilbud til egne børn.
- udfordringer med systemet og kommunen på området.
- forskelsbehandling mellem plejebarnet og det eget barn.
- manglede sikkerhed i form af f.eks. supervision til egne børn.
- en manglende socialpolitisk diskussion, hvor egne børn er inddraget og har en stemme i.

Betydningen af en opvækst i en plejefamilie, som eget barn

I forrige afsnit om egne børns oplevelser med systemet og det kommunale samarbejde i forbindelse med en anbringelse i plejefamilien, så viste sig allerede emner, som har en betydning for egne børns voksenliv. Dette indebærer at føle sig ensom med sine tanker, men også at have svært ved beslutningstagningen grundet at være vant til at tilsidesætte egne behov. De individuelle livsfortællinger tegner et billede af forskellige emner, som både har en stor positiv betydningen, men også en negativ betydning for informanternes voksenliv. En fælles positiv evne, som egne børn har tilegnet sig i forbindelse med deres opvækst i en plejefamilie, er deres sociale forståelse for andre mennesker. Karoline fortæller: *"Ja, altså der tror jeg der er nogle helt basale ting - sådan behovs udsætte og tage noget hensyn til andre mennesker og være opmærksomme på, hvor folk kommer og hvilke behov de nu har."* (Karoline 2022). Karoline oplever det, som en positiv evne at kunne tilsidesætte egne behov af og til, hvorfor at have en social forståelse af andre menneskers behov og kunne tage hensyn er en vigtig del af en opvækst i en plejefamilie for, at det vil fungere. Freja uddyber, at hun var meget bevidst om individer har forskellige forudsætninger og ikke alle har de samme muligheder for at *"lykkes"* i verden (Freja 2022). I forlængelse af det interaktionistisk perspektiv, som tidligere benævnt, har egne børn en god evne til at kunne sætte sig ind i andre menneskers sted. Hertil udtaler Liv: *"Men jeg synes fandme også det er, at jeg er god til og forstå andre mennesker, der har det svært eller god til at sætte mig ind i andres sted og sådan."* (Liv 2022). Det er derfor egne børns oplevelse, at det er en positiv evne de har tilegnet sig og har det har en betydning for deres voksenliv, fordi de har taget det med videre i deres hverdagsliv og endda til deres valg af uddannelse eller beskæftigelse (Sandra 2022; Nadja 2022; Freja 2022; Lærke 2022). Hertil understreger Karoline, hvordan hendes erfaringen med et plejebarn, som har ADHD, har givet en kæmpe fordel i forhold til jobsøgning indenfor området, hvis hun ønsker at beskæftige sig med det i fremtiden (Karoline 2022). Informanterne påpeger, at plejefamilielivet har været enormt givende på flere punkter og det er vigtigt at pointerer at der er flere nuancer i en opvækst, som har en betydning for egne børns voksenliv. Udover den brede sociale forståelse om andre menneskers forudsætninger for livet, så udtrykker nogle af informanterne andre evner, som de har tilegnet sig gennem deres opvækst. Freja beretter om en opnåelse af både viden i forhold til det sociale arbejde, der udføres i forbindelse med anbringelser i plejefamilier, men ligeledes forskellige pædagogiske teorier og kompetencer, hvorfor dette har været en fordel for hendes uddannelse og beskæftigelse i hendes voksenliv (Freja 2022). Ifølge det systemteoretiske perspektiv kan der foregå en transaktion, der betyder en form for handlingssekvens, hvor der bliver overført eller udvekslet for eksempel viden (Hutchinson & Oltedal 2019:277-278). Derfor kan man anse de faglige kompetencer og viden, som egne børn kan opnå i deres opvækst, som

værende en transaktion, som foregår mellem forældrene og de egne børn grundet samarbejdet i familiesystemet. Hertil er det interessant, at alle udover en informant har en eller flere forældre, som er uddannet pædagoger og derfor vil de højst sandsynligt gøre brug af deres faglighed i forhold til relations arbejdet med plejebarnet. Nadja tilføjer at hun har udviklet en evne til at være mere rummelig i forhold til andre mennesker (Nadja 2022).

Eksisterende forskning pointerer, at egne børn er ofte mere tolerante end jævnaldrende og de har en lyst til at hjælpe andre mennesker (Larsen 2008:90). Dette er således til at spore i informanternes oplevelser i deres opvækst, hvorfor Sandra udtaler: ” [...] *hvis man har noget at give, så giver man det der hvor der er brug for det. Det har altid ligget i vores DNA på én eller anden måde om det så har været, som træner eller alt muligt andet.* ” (Sandra 2022). Det er således en indlejret del af Sandra at hjælpe andre mennesker, hvis hun har muligheden for det, hvorfor der samtidig, som tidligere benævnt, en forventning, der er tilkoblet egne børns sociale rolle (Jf. egne børns rolle afsnittet). Til sidst påpeger Sandra hertil, at det har haft en stor betydning for hende at i hendes opvækst har de altid kunne tale om tingene selv de svære eller tunge emner, hvilket hun har viderebragt til sit voksenliv (Sandra 2022). Psykiatrien – Region Nord pointerer, at søskende til børn med en psykisk sygdom eller udviklingsforstyrrelser vil ofte være bedre til at håndterer konflikter, have en høj grad af sociale kompetencer, være mere ansvarlige, samt have et tæt bånd til sin familie (Psykiatrien - Region Nord 2021:1). Denne beskrivelse er tæt relateret til egne børns oplevelser i forhold til deres opvækst, hvorfor disse lighedspunkter vil højst sandsynligt have en betydning for egne børns voksenliv både negativt og positivt. Når de egne børn fremhæver positive sider ved deres opvækst i en plejefamilie, så er det at have haft små søskende og det at have forskellige søskende, samt at de absolut ikke ville ændre på deres plejesøskende (Liv 2022; Mike 2022; Lærke 2022).

Udover en positiv betydning for egne børns voksenliv synes der samtidigt at forekomme mere negative sider af opvæksten i en plejefamilie, som eget barn, hvorfor de ofte er relateret til egne børns følelser. Det kan være svært for egne børn at håndtere de forskellige følelser, som opleves gennem opvæksten, hvilket Nadja udtrykker således: ”*Jeg lærte faktisk først det sådan i gymnasiet sådan åbne mig op og tænker over, okay nu kan jeg mærke jeg bliver ked af det. Hvorfor er det jeg bliver ked af det? [...] jeg kan ikke være ked af det og jeg skal ikke være sur på grund af, at der er nogle plejebørn, der har det værre end jeg har.* ” (Nadja 2022). Nadja oplever det kan være svært at håndtere egne følelser, fordi hendes sociale forståelse for andre menneskers situation påvirker, hvilke følelser

hun anser for acceptable at føle. Dette kan muligvis medføre mistrivsel, hvis egne børn har svært ved at håndtere egne følelser eller kan have svært ved at acceptere de forskellige følelser. Freja påpeger, at hendes OCD er højst sandsynligt opstået på grund af et *"kontrolltab"* i hendes opvækst, hvilket påvirker hendes voksenliv (Freja 2022). Desuden er der et interessant empirisk fund i forhold til nogle af informanterne påpeger at have brug for at bearbejde deres opvækst: *"Jeg tror egentlig det er, fordi at der er rigtig meget jeg ikke har bearbejdet. Og der er rigtig meget sådan jeg ikke nødvendigvis helt selv forstår [...] fordi jeg selv føler, at der lige er nogle ting, der lige skal give mening oppe i mit hoved før, at jeg kan snakke så meget om det eller sådan."* (Liv 2022). Liv pointerer, at der er en proces efter sin opvækst i en plejefamilie, hvor hun havde brug for at bearbejde visse ting og forsøge at opnå en forståelse af det selv før hun kunne fortælle uddybende til andre om hendes oplevelser (Liv 2022). Hertil udtrykker Freja og Mike et lignende behov for bearbejdelse, hvorfor Freja har være i højere grad rettet mod sin psykiske diagnose og Mike har været rettet mod en klarhed i forhold til hvem han er, som person (Freja 2022; Mike 2022). Dette kunne tyde på, at nogle af de egne børn kunne have et behov for at være reflekterende overfor deres opvækst grundet en påvirkning videre i deres voksenliv.

Delkonklusion 2

Denne analysedel har haft et eksplorativt udgangspunkt, hvorfor det kan konkluderes egne børn, er i høj grad en del af det relationelle arbejde, som udføres i forbindelse med plejebarnet i plejefamilien. Dette underbygges af den eksisterende forskning, som benævner egne børn, som selvstændige aktører, hvilket ligeledes kan argumenteres for informanterne er bevidst eller ubevidst. Det er i den første analysedel blev tydeligt, at familielivet og arbejdslivet flyder sammen, hvorfor det i denne analysedel bliver uddybet ved, at forældrene kan have svært ved at vide på forhånd, hvor meget egne børn bliver inddraget i arbejdet, men det bør pointeres, at nogle informanterne finder selv arbejdet interessant. Men kan samfundet og forældrene forvente, at egne børn deltager i arbejdet? Diskussionen er samtidig præget af om det er en søskendepligt eller et arbejde relateret til plejefamilielivet. Det relations arbejde, som egne børn udfører, består af opbygge en tillidsfuld og god relation til plejebarnet, kunne sætte sig ind i deres sted, motiverer dem og se bort fra fortiden, hvis den ikke er relevant for den fremtidige udvikling for plejebarnet. Det relationelle arbejde er derfor præget i høj grad af den interaktionistisk tilgang, hvilket igen kan være svært at adskille fra familiesystemets opgave og plejefamiliens opgave. Der bliver herudover brugt en "working agreement" for at opnå en fælles forståelse af situationen for at sikre et godt samarbejde. Egne børns sociale rolle, hvilket indebærer at være glad, velfungerende, tilsidesætte egne behov, moden, hjælpe til er et normsæt for de opgaver, som de varetager i familien. Egne børn gør brug af indtryksstyring i det sociale møde med andre med forskellige strategier. Det kan for eksempel være et indøvet manuskript, loyalitet overfor plejefamilien eller at konfronterer publikummet med deres reaktion. Det kan konkluderes at informanterne har respekt for deres forældres arbejde og synes det har en vigtig funktion i det danske samfund, men at der er mangler forbedringer og udvikling på visse områder. Der forefindes forskelsbehandling, gråzoner og en manglende politisk diskussion, hvilket afspejledes ved begrænset supervision, perspektivering til "De glemte børn" og manglende sociale tilbud til egne børn, såsom samtalegrupper, psykologhjælp osv. Informanterne er enige om, at et tilbud i en eller anden grad ville gøre en forskel uanset om de har haft en positiv eller negativ oplevelse med plejefamilielivet og ud fra et systemteoretisk perspektiv mangler der et blik for et af delsystemerne, hvilket ikke giver et korrekt helhedsbillede på området. Til sidst kan det konkluderes, at egne børns opvækst har haft en betydning for deres voksenliv ved at bidrage med at tilegne sig en høj grad af forskellige sociale kompetencer og viden indenfor området, som til gode ser deres arbejdsliv. Men samtidig har det bidraget til, at det kan være svært at håndterer nogle følelser og et behov for at bearbejde barndommen, samt være reflekterende, hvilket dog er meget individuelt.

The background of the slide is a dark, textured surface, possibly black or very dark grey. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash. The splash is composed of several colors: a light blue-grey at the top, a warm orange-brown in the middle, and a soft pinkish-red at the bottom. The edges of the watercolor are soft and blended. In the center of the slide, there is a large, solid white circle. Inside this circle, the text 'Kapitel 6' is written in a clean, black, sans-serif font.

Kapitel 6

Konklusion

Det har været specialets formål, gennem en kvalitativ undersøgelse med et fænomenologisk og socialkonstruktivistisk udgangspunkt, at besvare problemformuleringen: *Hvilke oplevelser har plejeforældrenes egne børn med hverdagslivet i en plejefamilie og hvilken betydning har det for deres voksenliv?* Det kan derfor konkluderes, at egne børns opvækst er præget af forskellige familiekonstellationer, tætte relationer til familiemedlemmerne især til deres forældre, mangfoldighed og sammenhold. Der er loyalitet overfor forældrenes valg, som kan ses ved hjælp af beskyttelsesstrategier og ved brug af ord, som ”vores” fremfor ”deres”. Kendetegnende for en opvækst i en plejefamilie ifølge informanterne er en afvigelse fra deres omgivelser ved at have små børn i en længere periode, hvorfor dette forudsætter et behov for at kunne danne en ny og god relation på forholdsvis kort tid til plejebarnet. Højtiderne og familiesammenkomster fremhæves, som have en stor betydning for flere af informanterne. Der tegner sig samtidig et billede af, at kvalitetstiden med sin forældre bliver i højere grad struktureret og der opleves en stor forandring i familien. Nogle informanter oplever ingen ændring ved plejebarnets ankomst, hvorfor det kan konkluderes at livsfortællingerne er forskelligartede. Alle informanterne har i en eller anden grad oplevet hjemmegående forældre, hvorfor dette både kan have en positiv og negativ indvirkning på egne børns oplevelse af hverdagslivet i deres opvækst. Herudover pointeres begrænsninger i forbindelse med en opvækst, som en del af en plejefamilie. Udover de empiriske fund i relation til egne børns oplevelser med hverdagslivet i en plejefamilie, er der ligeledes fundet teoretiske fund i forhold til at forstå plejefamilien, som et socialt system, som har flere delsystemer, som skal interagere med hinanden for at skabe en balance i systemet. Derfor kan det konkluderes at relationerne, kommunikationen og samspillet mellem delsystemerne er en central del af, om det sociale arbejde i plejefamilien lykkes eller ej. Herudover påpeger egne børn at alderen spiller en rolle i deres hverdagsliv, hvorfor konteksten bliver særligt interessant, fordi alderen er en aktiv faktor i forhold til de hierarkiske roller, som der er mellem delsystemerne.

Det kan konkluderes, at relations arbejdet er en stor del af egne børns opvækst i en plejefamilie, fordi de skal agere selvstændige aktører i ”arbejdet” og det er næsten en integreret del af hverdagslivet heri. Det relationelle arbejde består af at opbygge en tillidsfuld og god relation til plejebarnet, have medfølelse og forståelse for deres situation, motiverer dem og kun forhold sig til deres fortid, hvis det relevant for deres fremtidige udvikling. Derfor kan der spores det interaktionistisk perspektiv i relations arbejdet, hvoraf for eksempel en ”working agreement” anvendes. Der forefindes rolleforventninger til egne børn og deres sociale rolle kan betyde de bliver overset, som ”De glemte

børn”, fordi deres rolle i høj grad er præget af normativ forventning om børnene er velfungerende, fordi de har haft gode opvækstvilkår. Derudover kan det konkluderes at egne børn gør brug af indtryksstyring i det sociale møde med deres omgivelser, hvorfor der udvælges forskellige strategier. Herudover har informanterne stor respekt for deres forældres arbejde og anser plejefamilie for at have en vigtig funktion for det danske samfund. Egne børn bliver overset på dette område, hvilket betyder de står uden indflydelse på arbejdet, mangler sociale tilbud og står udenfor den socialpolitiske diskussion. Derfor vil der være mulighed for at skabe en udvikling af det sociale arbejde i forbindelse med en anbringelse i plejefamilie. Der er her enighed om sociale tilbud vil have en positiv indvirkning uanset om eget behov eller ej. Det kan konkluderes, at egne børns opvækst i en plejefamilie har haft en betydning for deres voksenliv, fordi de har tilegnet sig en høj grad af sociale kompetencer, nogle oplever det er svært at håndterer nogle følelser og der kan opstå et behov for at være reflekterende i forhold til deres opvæksten, hvilket er særdeles individuelt.

The background of the slide is a dark, textured surface. Overlaid on this is a large, irregular watercolor splash in shades of light blue, grey, and peach. In the center of this splash is a large, solid white circle. The text 'Kapitel 7' is written in a black, sans-serif font inside this circle.

Kapitel 7

Litteraturliste

A

Antoft, R. & Salomonsen, H. H. (2007): Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi. I: Antoft, R. et al. (red): *Håndværk & horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag.

Antoft, R. & Thomsen, T. L. (2005): Når livsfortællinger bliver en sociologiske metode – en introduktion til det biografiske narrative interview. I: Jacobsen, M. H., Kristiansen, S. & Prieur, A. (red): *Liv, fortælling og tekst*. 1. udgave, 2. oplag. Aalborg Universitetsforlag.

B

Boolsen, M. W. (2015): Grounded Theory. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015): *Kvalitative metoder*. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzel Forlag.

Brinkmann, Svend (2015): Etik i en kvalitativ verden. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.): *Kvalitative metoder*. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag

Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave. Klim.

Bryderup, I. M. (2017): Del I: Familiepleje i et historisk og socialpolitisk perspektiv. I: Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave. Klim.

Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): Del VI: Resultater af undersøgelsen blandt almindelige familieplejere. I: Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave. Klim.

C D

Dalsgaard, A. & Meldgaard, L. (2018): Familien i det senmoderne samfund. I: Dalsgaard, A. & Meldgaard, L. (red.): *Sociologi for sundhedsprofessionelle*. 1. udgave, 1. oplag. Gads Forlag.

de Vaus, D. A. (2001): *Research design in social research*. SAGE Publications.

E

Engen, M. (2017): Del IV: Forskning om familieplejere. I: Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave. Klim.

F

Frederiksen, M. (1.1.2020): *Mette Frederiksens nytårstale 1. januar 2020*. Link: <https://www.regeringen.dk/aktuelt/statsministerens-nytaarstale/mette-frederiksens-nytaarstale-1-januar-2020/>. Senest besøgt d. 30. maj 2022.

Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K. (2018): Introduktion. I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K (Red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 3. udgave, 3 oplag. Samfundslitteratur.

G

Gilje, N. & Grimen, H. (2002): *Samfundsvidenskabernes forudsætninger*. 1. udgave, 7. oplag. Hans Reitzel Forlag.

Goffman, E. (2014): *Hverdagslivets rollespil*. 1. udgave, 2. oplag. Samfundslitteratur.

H

Heinskou, M. B. (2017): Fænomenologisk analyse - om forholdet mellem forsker og forskningsfelt. I: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red.): *Kvalitativ analyse - syv traditioner*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzel Forlag.

Höjer, I. (2007): Sons and daughters of foster carers and the impact of fostering on their everyday life. *Child & Family social work*, 12 (1), 73-83. Link: <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/pdf/10.1111/j.1365-2206.2006.00447.x>

Höjer, I., Sebba, J. & Luke, N. (2013): *The impact of fostering on foster carers' children*. Rees Centre for Research in Fostering and Education. University of Oxford. Link: <http://www.education.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2019/05/285281.pdf>

Hutchinson, G. S. & Olstedal, S. (2019): *Teoretiske perspektiver i socialt arbejde*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag

Højberg, H. (2018): Hermeneutikken I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K (Red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 3. udgave, 3 oplag. Samfundslitteratur.

I
J

Jensen, C. (2011): *Det kronisk syge barn og livet i familien*. 1. udgave, 1. oplag. Dansk Psykologisk Forlag.

Jørgensen, P. S. & Ejrnæs, M. (26.4.2021): *Regeringen bør droppe mål om flere anbringelser – de kan gøre mere skade end gavn*. Link: <https://www.information.dk/debat/2021/04/regeringen-boer-droppe-maal-flere-anbringelser-kan-goere-mere-skade-gavn>. Senest besøgt d. 30. maj 2022.

K

KL (2009): *Familieplejehåndbogen*. 2. udgave, 1. oplag. KL.

Kring, S. (2017): Del II: Socialpolitiske rammer og tal for familieplejen i Danmark. I: Bryderup, I. M., Engen, M. & Kring, S. (2017): *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave. Klim.
Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015): *Interview*. 3. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Kristiansen, S. (2014): Erving Goffman – Hverdagslivets rollespil. I: Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (red.): *Hverdagslivet*. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Kristiansen, S. (2015): Kvalitative analyseredskaber. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.): *Kvalitative metoder*. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag

L

Larsen, L. G. (2008): *Egne børn - en bog om biologiske børn i familier med plejebørn*. 1. udgave, 1. oplag. Frydenlund.

Lo Iacono, V., Symonds, P. & Brown, D. H. K. (2016): *Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews*. Sociological Research Online.

M

Monrad, M. & Olesen, S. P. (2018): Kvalitet og kritik. I: Monrad, M. & Olesen, S. P. (red.): *Forskningsmetode i socialt arbejde*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

N O

Olesen, S. P. (2018): Analysestrategi. I: Monrad, M. & Olesen, S. P. (red.): *Forskningsmetode i socialt arbejde*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

P

Pârja, M. (2013): *Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. Socialstyrelsen. Link: <https://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>. Senest besøgt d. 30. maj 2022.

Phillips, L. (2015): Diskursanalyse. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015): *Kvalitative metoder*. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzel Forlag.

Q
R

Rasborg, K. (2018): Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K (Red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 3. udgave, 3 oplag. Samfundslitteratur.

Psykiateren – Region Nord (13. 9. 2021): Gode råd til forældre og søskende til et barn med en psykisk sygdom eller udviklingsforstyrrelse. Link:
<https://psykiatri.rn.dk/~media/sxi/psys01-210-gode-raad-til-foraeldre-og-soeskende-til-et-barn-psykisk-sygdom-eller-udviklingsforstyrre/psys01-210-pdf.ashx>. Senest besøgt d. 30. maj 2022.

Rendtorff, J. D. (2018): Fænomenologien og dens betydning. I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K (Red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 3. udgave, 3 oplag. Samfundslitteratur.

Riis, O. (2005): *Samfundsvidenskab I praksis. Introduktion til anvendt metode*. 1. udgave, 2. oplag. Hans Reitzels Forlag.

S

Sveigaard, M. (2012): *Det usynlige liv: om at vokse op med plejebørn*. 1. oplag. Book on Demand.

T

Twigg, R. & Swan, T. (2007): Inside the foster family - What research tells us about the experience of foster carers' children. *Adoption & Fostering*, 31 (4), 49-61. Link:
<https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/pdf/10.1177/030857590703100407>

U
V

Vangsgaard, C. (2016): Børn i plejefamilier er oversete. Kristeligt Dagblad. Link:
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/de-oversete-boern-i-plejefamilier>. Senest besøgt d. 30. maj 2022.

VIVE (2021): *Nye plejefamilier – Hvad kendetegner nye plejefamilier, og hvorfor vælger de at blive plejefamilie?* København K. VIVE.

W-Å

Bilag

- Bilag 1 – Informeret samtykkeerklæring
- Bilag 2 – Interviewguide
- Bilag 3 – Portfolio